

Bruxelles, 9.12.2022.
COM(2022) 709 final

**IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM
GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA**

o kulturnoj dimenziji održivog razvoja u mjerama EU-a

Sadržaj

1. Kontekst	1
2. Jačanje međudjelovanja kulturnih politika i održivog razvoja.....	2
3. Kultura i ciljevi održivog razvoja u politikama i programima EU-a	4
A. Kulturna politika	4
B. Regionalna i urbana politika.....	9
C. Unutarnji poslovi i unutarnja sigurnost	11
D. Zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje	12
E. Pravosuđe, prava potrošača i rodna ravnopravnost	14
F. Novi europski Bauhaus i njegova horizontalna dimenzija za održivost koju potiče kultura	15
G. Politika međunarodnih partnerstava i razvoja EU-a	16
H. Politika susjedstva i proširenja.....	18
I. Obrazovanje i politike za mlade	19
J. Politike jedinstvenog tržišta i industrijske politike.....	20
K. Istraživanja i inovacije	21
L. Digitalno gospodarstvo i društvo.....	23
M. Mjere u području klime i politika zaštite okoliša	24
N. Poljoprivredna politika.....	27
O. Obrambena industrija i svemirske politike	27
P. Mehanizam Unije za civilnu zaštitu.....	29
4. Zaključci: daljnje mjere	30

1. KONTEKST

Ciljevi održivog razvoja povezani su s nekoliko područja politike. Europska komisija intenzivno radi na ostvarivanju rezultata u svim dimenzijama održivog razvoja¹. Kad je riječ o ulozi kulture, Komisija je naglasila kulturnu dimenziju održivog razvoja u Novoj europskoj agendi za kulturu² iz 2018. i obvezala se na to da će je iskoristiti kako bi pomogla u provedbi UN-ova Programa održivog razvoja do 2030.³

U svojoj Rezoluciji o kulturnoj dimenziji održivog razvoja⁴ iz prosinca 2019. Vijeće je potvrdilo predanost država članica održivosti te potpunoj i brznoj provedbi UN-ova Programa održivog razvoja do 2030. Zatim je u svibnju 2020. izmijenjen plan rada Vijeća za kulturu za razdoblje 2019.–2022.⁵ kako bi se kao dodatan prioritet uključila „kultura kao pokretač održivog razvoja”. Na temelju tog prioriteta u

---

¹ Radni dokument službi Komisije (2020.), *Ostvarivanje UN-ovih ciljeva održivog razvoja – sveobuhvatan pristup*.

² [COM\(2018\) 267 final](#).

³ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

⁴ SL C 410, 6. prosinca 2019.

⁵ [Zaključci Vijeća o izmjeni plana rada za kulturu za razdoblje 2019.–2022.](#)

planu rada predviđaju se dvije pripadajuće mjere: i. skupina za otvorenu metodu koordinacije (OMK) stručnjaka država članica za kulturnu dimenziju održivog razvoja osnovana 2021., koja je dostavila svoje izvješće u rujnu 2022.⁶ i ii. poziv Komisiji da predstavi akcijski plan za kulturnu dimenziju održivog razvoja.

Ovim izvješćem Komisija odgovara na taj poziv. U njemu se zalaže za **pristup politike EU-a o kulturnoj dimenziji održivog razvoja koji se temelji na jačoj i dosljednijoj povezanosti kulturnih politika i provedbe ciljeva održivog razvoja u inicijativama, programima i mjerama EU-a te u raznim sektorima.**

U ovom se izvješću pruža pregled politika i programa EU-a kojima se jača međudjelovanje kulture i održivog razvoja te se utvrđuju mjere koje je Komisija poduzela ili koje planira poduzeti kako bi se kultura promicala kao pokretač UN-ova Programa održivog razvoja do 2030. Isto se tako podržavaju strateške međusektorske inicijative, kao što su misija programa Obzor Europa za klimatski neutralne i pametne gradove⁷ ili novi europski Bauhaus⁸, koje su uključene u više područja i programa politike.

Sve se više zahtijeva potpuno i djelotvorno priznavanje kulture kao najvažnijeg sektora koji doprinosi ciljevima održivog razvoja i održivom oporavku Europe nakon krize uzrokovane bolešću COVID-19. U usporednom postupku skupine za OMK, koji je obilježen bliskom suradnjom s UNESCO-om i međunarodnim dionicima⁹, potvrđena je potreba za većom djelotvornom suradnjom među nadležnim tijelima i sustavima na nacionalnoj razini te na razini EU-a i UN-a.

Rasprava i rezultati konferencije MONDIACULT 2022.¹⁰ – UNESCO-ove konferencije o kulturnim politikama i održivom razvoju održane u Meksiku od 28. do 30. rujna 2022. – dodatno su nadahnuli i poduprli razgovore o budućnosti ciljeva održivog razvoja te su stvorili dodatan zamah za razmatranje istaknutije uloge kulture u strategijama održivog razvoja. Ovim se izvješćem doprinosi tom procesu razmatranja te se ono nadovezuje na ambicije iz Deklaracije za kulturu donesene na toj konferenciji.

2. JAČANJE MEĐUDJELOVANJA KULTURNIH POLITIKA I ODRŽIVOG RAZVOJA

Unatoč tome što se u njima ne upućuje izravno na kulturu, najvažnije strateške mjere EU-a za ostvarivanje ciljeva održivog razvoja uključuju suštinsku kulturnu dimenziju. Primjerice, **korjenito transformativne politike i glavne strategije EU-a, kao što su europski zeleni plan i sveukupni pristup za pripremanje Europe za digitalno doba, kako je prikazano u grafikonu u nastavku, oslanjaju se na velik doprinos kulturnih i kreativnih sektora** te na njihovu raznolikost na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. U ovom se izvješću to nastoji zorno prikazati.

Nadalje, kako je naglašeno u preporukama skupine za OMK o kulturnoj dimenziji održivog razvoja i skupine za OMK o otpornosti kulturne baštine na klimatske promjene¹¹, **kultura i kulturne politike**

⁶ Izvješće skupine za OMK *Stormy times: Nature and humans – cultural courage for change* (Burna vremena: odnos čovjeka i prirode – hrabrost kulture za promjene): <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/0380f31c-37c9-11ed-9c68-01aa75ed71a1/language-en>.

⁷ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en

⁸ Novi europski Bauhaus kreativna je, participativna i transdisciplinarna inicijativa kojom se [europski zeleni plan](https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en) povezuje s našim životnim prostorima i iskustvima: https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en.

⁹ Godina 2021. proglašena je Međunarodnom godinom kreativnog gospodarstva za održivi razvoj.

¹⁰ <https://www.unesco.org/en/mondiaicult2022>

¹¹ Izvješće skupine za OMK *Strengthening cultural heritage resilience for climate change* (Jačanje otpornosti kulturne baštine na klimatske promjene): <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/4bfcf605-2741-11ed-8fa0-01aa75ed71a1/language-en>.

trebale bi se sistematičnije koristiti za rješavanje glavnih pitanja današnjice povezanih s klimatskim promjenama i ciljevima europskog zelenog plana. Primjerice, ciljem klimatske neutralnosti u okviru misije programa Obzor Europa za klimatski neutralne i pametne gradove promiču se sudjelovanje građana, uključivanje i društvene inovacije.

Pripreme rasprave uoči konferencije MONDIACULT organizirane oko pet tematskih područja¹² također su pridonijele boljem razumijevanju **suštinske i međusektorske kulturne dimenzije održivog razvoja i potrebe za strateški usmjerenijim pristupom kulturi i održivom razvoju za budućnost**. Predanost tom cilju ponavlja se u konačnoj deklaraciji s konferencije MONDIACULT. U njoj se poziva na daljnje djelovanje za jačanje okvira javne politike tako da se kultura na istaknutiji način uključi u strategije održivog razvoja na globalnoj razini i u svim dimenzijama **socijalnog, gospodarskog i okolišnog razvoja** u okviru ciljeva održivog razvoja. U istom duhu skupina za OMK o kulturnoj dimenziji održivog razvoja razmotrila je te tri dimenzije i izrazito zagovara sveukupnu temu **ponovnog uspostavljanja odnosa između čovjeka i prirode uz pomoć nedovoljno iskorištene moći kulture**¹³.

*Pregled Komisijina pristupa provedbi ciljeva održivog razvoja*¹⁴

¹² Ulaganje u kulturu i kreativnost radi otvaranja novih radnih mjesta i socioekonomskog razvoja; promicanje kulturne raznolikosti u digitalnom okruženju i unapređenje položaja umjetnika; zaštita i promicanje raznolikosti kulturne baštine radi socijalne uključenosti, dijaloga i mira; jačanje sinergija između kulture i obrazovanja za razvoj i održivost usmjerene na ljude; regionalna i globalna partnerstva za kulturu i održivi razvoj.

¹³ Prema podacima Eurostata zabilježena vrijednost izvoza i uvoza kulturnih dobara čini oko 1 % ukupne vrijednosti izvoza (izvan EU-a) i uvoza EU-a za svu robu. U apsolutnim vrijednostima 2020. izvoz kulturnih dobara izvan EU-a iznosio je 17,5 milijardi EUR, a uvoz takvih dobara u EU iznosio je 16 milijardi EUR. Statistički podaci EU-a o dohotku i životnim uvjetima (EU-SILC) uključuju podatke o društvenom i kulturnom sudjelovanju koji će biti dostupni u drugoj polovini 2023. Eurostat je objavio statističke podatke o kulturnom sektoru u posebnom odjeljku na svojim internetskim stranicama (Pregled – Kultura).

¹⁴ Radni dokument službi Komisije (2020.), *Ostvarivanje UN-ovih ciljeva održivog razvoja – sveobuhvatan pristup*.

3. KULTURA I CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA U POLITIKAMA I PROGRAMIMA EU-A

Kulturna dimenzija održivog razvoja promiče se u okviru niza politika i programa EU-a (točke od A do O). U ovom se odjeljku za svaku politiku EU-a opisuju relevantni okvir politike i glavni prioriteti te strateške mjere i inicijative. Cilj je podržati društvene promjene i ublažiti učinke zelene i digitalne tranzicije.

A. Kulturna politika

Okvir politike i glavni prioriteti

Mjere EU-a u području kulture izravno doprinose svim dimenzijama ciljeva održivog razvoja u skladu sa strateškim smjernicama glavnih okvirnih dokumenata:

- **Nove europske agende za kulturu,**
- **Europskog okvira za djelovanje u području kulturne baštine¹⁵,**
- višegodišnjih **planova rada za kulturu** ili, kad je riječ o vanjskom djelovanju, Zajedničke komunikacije *Ususret Strategiji EU-a za međunarodne kulturne odnose¹⁶* iz 2016. i *Zaključaka Vijeća o strateškom pristupu EU-a međunarodnim kulturnim odnosima i okviru za djelovanje¹⁷* iz 2019.

Mjere politike i suradnja EU-a u tom području usmjerene su na iskorištavanje moći kulture i kulturne raznolikosti radi socijalne kohezije i dobrobiti:

- promicanjem sudjelovanja u kulturi, mobilnosti umjetnika i zaštite kulturne baštine,
- poticanjem otvaranja novih radnih mjesta i rasta u kulturnim i kreativnim sektorima putem umjetnosti i kulture u obrazovanju te promicanjem vještina i inovacija u kulturi,
- jačanjem međunarodnih kulturnih odnosa putem kulture kako bi se promicalo održivi razvoj i mir.

Potreba za očuvanjem i promicanjem suštinske vrijednosti kulture i umjetničkog izražavanja istaknuta je i u smjernicama o kulturnoj politici EU-a. Međutim, strateški okvir za suradnju i oblikovanje politika EU-a u području kulture i dalje se može ojačati (kako je istaknuto u Izvješću Komisije o planu rada za kulturu za razdoblje 2019.–2022.¹⁸) te se može naglasiti kulturna dimenzija održivog razvoja.

Kad je riječ o financiranju, u okviru **programa Kreativna Europa¹⁹** za razdoblje 2021.–2027., jedini program EU-a usmjerenog na kulturne i kreativne sektore, predanost Unije UN-ovim ciljevima održivog razvoja, posebice njihovoj kulturnoj dimenziji, podupire se u sklopu triju potprograma. U programu Kreativna Europa ulaže se u mjere kojima se jača kulturna raznolikost te se odgovara na potrebe kulturnih i kreativnih sektora. I **ozelenjivanje i uključivost ubrajaju se u horizontalne prioritete cjelokupnog programa** te se kontinuirano razmatra kako dodatno ozeleniti program Kreativna Europa. Tim se programom osjetno provodi zeleni plan tako što se nagrađuju kulturni projekti u kojima se strateški razmatraju održivost i okolišni aspekti u kulturnim i kreativnim sektorima.

---

¹⁵ Europski okvir za djelovanje u području kulturne baštine: <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1>.

¹⁶ JOIN(2016) 29 final: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=JOIN%3A2016%3A29%3AFIN>.

¹⁷ SL 2019/C 192/04.

¹⁸ [COM\(2022\) 317 final](#).

¹⁹ [Kreativna Europa](#).

Potprogram Kultura obuhvaća inicijative kulturnih i kreativnih sektora kao što su one kojima se promiču prekogranična suradnja, platforme, mreže i književni prijevodi. One uključuju mehanizme kojima se osigurava da ti sektori nude raznolikost, uključivanje i ravnopravnost za sve i da doprinose mjerama u području klime. Pozivi u okviru programa za razdoblje 2021.–2027. kojima se podupiru europske mreže i programi suradnje uključivali su **doprinos projekata programu za održivost** kao poseban prioritet. Prethodni program (2014.–2020.) utro je put za promicanje lokalne i održive prakse u okviru *potprograma Kultura*²⁰. Podupro je velik broj projekata o rodnoj ravnopravnosti, održivosti i digitalizaciji²¹. Njima se ublažio učinak aktivnosti u tim sektorima na okoliš, promovao se održiv urbani i ruralni razvoj, razvile su se nove vizije za budućnost i radilo se na informiranju. Usmjereni su na globalna pitanja na lokalnoj ili regionalnoj razini, među ostalim: na zdravlje i dobrobit²², rodnu ravnopravnost²³, modele proizvodnje i konzumacije (hrane)²⁴, onečišćenje vode²⁵, održivo stanovanje²⁶ te smanjenje nejednakosti između urbanih i ruralnih područja²⁷.

U *potprogramu Kultura* trenutačnog programa dodan je novi sektorski pristup kako bi se **ojačalo održivost određenih sektora** (kulturna baština, arhitektura, glazba, književni sektor, dizajn, moda i kulturni turizam) i kako bi im se, među ostalim, pomoglo da postanu zeleniji, otporniji i uključiviji. Tim se potprogramom podupire i inicijativa **Europskih prijestolnica kulture**, kojom se nastoji promovirati raznolikost kultura u Europi, istaknuti njihove zajedničke elemente i povećati doprinos kulture dugoročnom razvoju gradova. Gradovi koji nose tu titulu integriraju taj projekt u svoju sveukupnu strategiju i sve više uključuju razmatranja održivosti u svoj rad, kao što je promicanje zelenije kulturne prakse.

S međunarodne strane **Platformom za kulturne odnose** podržava se suradnja između europskih i globalnih kulturnih i kreativnih sektora tako što se povećava kapacitet delegacija EU-a širom svijeta (cilj

---

²⁰ Mnogo je dobrih primjera mjera usmjerenih na održivost koje se financiraju u okviru programa Kreativna Europa. Primjerice, mreža organizacije Culture Action Europe osmislila je program *Culture in Sustainable Cities. Learning with Culture 21 Actions* (Kultura u održivim gradovima – Učenje uz mjere programa Culture 21) u sklopu partnerstva s međunarodnom organizacijom Ujedinjene gradske i lokalne vlasti. Tim se programom gradovima nastoje pružiti mogućnosti da sudjeluju u procesu učenja kako bi procijenili, oblikovali i proveli kulturne politike koje doprinose lokalnom održivom razvoju.

²¹ Više pojedinosti dostupno je u brošuri na sljedećoj poveznici: <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/aebc62b7-8fa5-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-en>.

²² Primjerice, projektom *Birth cultures* nastojalo se očuvati i prenijeti tradicionalno znanje i praksu u području porodništva i majčinstva kao dio europske nematerijalne kulturne baštine. Taj je projekt pokazao kako se kulturom može potaknuti sudjelovanje građana u pitanjima javnog zdravlja.

²³ U mnogim financiranim projektima, kao što je *Keychange*, radi se na restrukturiranju kulturnih sektora kako bi se za radnice u tom sektoru osiguralo potpunu rodnu ravnopravnost, jednaku plaću, jednake radne uvjete i vidljivost.

²⁴ Projekti kao što su *Creative food Cycles*, *The Table and the territory* i *The Mediterranean garden* bili su usmjereni na razmatranje i izradu prototipa novih modela proizvodnje, distribucije i konzumacije hrane, u sklopu čega se istraživalo alternative glavnom lancu proizvodnje hrane. Pritom se jača svijest javnosti o gubitku bioraznolikosti.

²⁵ Projekt *Universal Sea – Pure or plastic* bio je usmjeren na otkrivanje mogućnosti za povezivanje umjetnosti s poduzetništvom uz promicanje kreativnih rješenja za epidemiju plastike u morima i oceanima.

²⁶ Mreža Vijeća arhitekata Europe radi na postizanju cjenovno pristupačnog i kvalitetnog stanovanja na europskoj razini. Zahvaljujući svojoj sposobnosti lobiranja, zemljopisnoj zastupljenosti i opsežnom političkom radu ta mreža pomaže promovirati opće dobro i kvalitetu života te stavlja ljude i prirodu u središte stambenih i urbanih projekata u Europi i na nacionalnoj razini.

²⁷ U projektu *Smoties – kreativni radovi na malim i udaljenim mjestima* primjenjuju se metodologije promišljanja dizajna kojima se udaljena europska mjesta pretvaraju u ugodnije životne prostore uključivanjem lokalnih stanovnika u osmišljavanje kulturnih i kreativnih aktivnosti. Projektom *Cultures for resilience* jača se djelovanje niza dionika (građani, uprave, lokalna udruženja) koji rade na pitanjima okolišne i urbane otpornosti.

održivog razvoja br. 17 – partnerstva za ciljeve) kako bi mogle surađivati sa subjektima u području kulture i usmjeriti se s pomoću kulture na glavne izazove (cilj održivog razvoja br. 8 – dostojanstven rad i gospodarski rast te cilj održivog razvoja br. 11 – održivi gradovi i zajednice). U okviru te platforme organizira se i godišnji program globalnih kulturnih odnosa, koji okuplja 40 mladih kulturnih predvodnika i stručnjaka iz svih dijelova svijeta (cilj održivog razvoja br. 10 – smanjenje nejednakosti i cilj održivog razvoja br. 5 – rodna ravnopravnost).

Kad je riječ o području **medija i audiovizualne industrije**, u program Kreativna Europa za razdoblje 2021.–2027. uvedena su dva horizontalna prioriteta: ozelenjivanje audiovizualne industrije te raznolikost i uključivost za audiovizualni sektor. Ozelenjivanje i raznolikost uključeni su u poziv na podnošenje prijedloga za sve programe u okviru *potprograma MEDIA* programa Kreativna Europa. Podnositelji zahtjeva trebaju predstaviti strategiju za svoju praksu ozelenjivanja i strategiju za promicanje raznolikosti i uključivosti u svojim aktivnostima. Te se strategije ocjenjuju u sklopu kriterija za dodjelu. Projekti odabrani na temelju programâ rada za 2021. i 2022. stvorili su predodžbu o tome kako audiovizualna poduzeća i organizacije pristupaju tim prioritetima politike. Među odabranim projektima vrijedi istaknuti „TheGreenShot”, prvo digitalno rješenje sa sučeljem u stvarnom vremenu kojim se filmski odbori mogu povezati s produkcijskim timovima koji snimaju u njihovim regijama ili gradovima, te Zelenu povelju za festivale, koja se podržava u kontekstu poziva festivalskih mreža iz 2022. i koju je pokrenula mreža festivala Moving Images – Open Borders. Ta povelja služi kao instrument za izračunavanje ugljičnog otiska festivalâ radi informiranja, ali i utvrđivanja zajedničkih ciljeva za održivost.

Nadalje, u okviru *Međusektorskog potprograma* podupire se transnacionalna suradnja u području politika i doprinosi se provedbi **inicijative novog europskog Bauhausa** kako bi se ojačala zelena dimenzija programa.

Novi pilot-projekt Europskog parlamenta za osnivanje **centra za europsku baštinu** također će doprinijeti zelenoj tranziciji i borbi protiv klimatskih promjena i uništavanja okoliša²⁸.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

- Komisija predvodi rad na statusu i **radnim uvjetima umjetnika te kulturnih i kreativnih stručnjaka** (studija EU-a, dijalog i izvješće u okviru platforme Glasovi kulture, izvješće i preporuke stručne skupine za OMK država članica koji su predviđeni za 2023.) i pritom se bavi važnim pitanjima, od statusa umjetnika, pravednosti i potpore javnosti, regulatornog okruženja i socijalne sigurnosti do tema kao što su razvoj vještina i sloboda umjetničkog izražavanja.
- Mjere za **klimatske promjene i kulturnu baštinu**. Komisija je organizirala rad stručne skupine država članica za [jačanje otpornosti kulturne baštine na klimatske promjene](#). Izvješće te skupine objavljeno je u rujnu 2022. U njemu se utvrđuju dobra praksa i inovativne mjere za zaštitu materijalne i nematerijalne kulturne baštine u vezi s klimatskim promjenama. To uključuje preporuke o načinu na koji kulturna baština može doprinijeti ublažavanju i suzbijanju klimatskih promjena u skladu sa zelenim planom. Osim toga, Komisija je pokrenula **studiju o ekologizaciji programa Kreativna Europa**. U njoj se istražuje kako se u taj program mogu uvesti okolišne, održive i proporcionalne mjere kako bi još više pridonio uključivanju bioraznolikosti i mjera u području klime u politike.
- Mjere usmjerene na **učinke digitalne transformacije na kulturnu i umjetničku raznolikost**, odnosno poslovne modele, odnose s publikom i pomak u načinima osmišljavanja, stvaranja i

---

²⁸ Poziv na podnošenje prijedloga pokrenut u okviru pilot-projekta uključuje sjedeći prioritet: doprinijeti zelenoj tranziciji i borbi protiv klimatskih promjena i uništavanja okoliša: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/pppa-cult-2022-euheritagehub;callCode=null;freeTextSearchKeyword=;matchWholeText=true;typeCodes=1>.

konzumacije. Krajem 2021. Komisija je počela surađivati sa stručnjacima kako bi se istražila mogućnost izrade dobrovoljnih smjernica za prikupljanje podataka i upravljanje podacima o **digitalnoj publici**, s posebnim naglaskom na izvedbenoj umjetnosti i kulturnoj baštini. U izvješću *(Re)-Engaging digital audiences – Improving Audience Data* ((Ponovno) privlačenje digitalne publike – poboljšanje podataka o publici) iz lipnja 2022.²⁹ razmatraju se iskustva stečena iz praksi povezanih s pandemijom bolesti COVID-19. Osim toga, u okviru stručne skupine za kulturnu baštinu³⁰ raspravljalo se i o odnosu **digitalizacije i kulturne baštine**, uz fokus na digitalnom učenju u kontekstu pandemije bolesti COVID-19. Ta se skupina osvrnula na iskustva izgradnje kapaciteta radi premještanja izložbi, obrazovnih programa i kulturnih dobara na internet te na problem publike kod koje dolazi do zamora kulturnim sadržajima na internetu.

- Komisijina inicijativa **Glazba pokreće Europu** (MME) još je jedan primjer potpore društvenoj i gospodarskoj dimenziji održivog razvoja. Ta je inicijativa usmjerena na jačanje najboljih aduta glazbenog sektora: kreativnosti, raznolikosti i konkurentnosti. Njezini su posebni ciljevi promicanje kreativnosti i inovativnosti, zaštita i širenje raznolikosti europske glazbe, pomaganje tom sektoru da se prilagodi digitalizaciji i podupiranje njegove održivosti, posebice nakon krize uzrokovane bolešću COVID-19. U sklopu MME-a Komisija radi na integriranom pristupu koji obuhvaća ciljano financiranje EU-a (u okviru programa Kreativna Europa i drugih izvora sredstava), političku potporu, zakonodavstvo i dijalog o potrebama i izazovima europskog glazbenog sektora. Nekoliko nedavnih poziva bilo je usmjereno na mjere povezane s održivosti. Od 2023. u okviru MME-a promicat će se održiva distribucija glazbe.
- Drugi primjeri specifični za sektor uključuju projekt **Savez održivih kazališta za zelenu ekološku tranziciju** (STAGES – Savez za održivo kazalište) i **mrežu Konvencije europskog kazališta**, kojima se nastoji ostvariti učinak strukturiranja na sektor i ozeleniti njegov lanac vrijednosti.
- **Posebno osmišljen program za umjetnike i stručnjake kako bi im se olakšala prekogranična mobilnost – Kultura pokreće Europu**³¹. Riječ je o programu u kojem se bespovratna sredstva za mobilnost dodjeljuju projektima usmjerenima na međunarodnu suradnju, profesionalni razvoj, zajedničku proizvodnju i zajedničko stvaranje, pri čemu se umjetnike i stvaratelje potiče da razmotre učinak svoje mobilnosti na okoliš i odaberu održivija prijevozna sredstva. U rezidencije umjetnika u okviru tog programa mogu se uključiti projekti u skladu s vrijednostima novog europskog Bauhauusa.
- Alat **Perform Europe**, pokrenut 2021. kako bi se poduprlo inovativnu, uključivu i održivu distribuciju i modele turneja u sektoru izvedbene umjetnosti.
- **Rodna ravnopravnost** u području kulture³²; Komisija je financirala studiju o razlikama među rodovima u kulturnim i kreativnim sektorima, koja je objavljena u rujnu 2020.³³ Radna skupina za OMK država članica o rodnoj ravnopravnosti u kulturnim i kreativnim sektorima objavila je u lipnju

---

²⁹ <https://voicesofculture.eu/2022/06/02/brainstorming-report-re-engaging-digital-audiences-challenges-and-opportunities/>

³⁰ [Stručna skupina za kulturnu baštinu | Kultura i kreativnost \(europa.eu\).](#)

³¹ <https://culture.ec.europa.eu/hr/creative-europe/creative-europe-culture-strand/culture-moves-europe-mobility-for-artists-and-professionals#:~:text=Culture%20Moves%20Europe%20is%20a%20scheme%20that%20supports,It%20is%20part%20of%20Creative%20Europe%20%E2%80%99s%20Culture%20strand>

³² Komisija podupire rodnu ravnopravnost u kulturi putem programa Kreativna Europa (primjerice u okviru projekta *Keychange* i programa mentorstva MEWEM). Usto, u novom programu Kreativna Europa za razdoblje 2021.–2027. od financiranih projekata zahtijeva se da se u njima na odgovarajući način razmotre uključivost i nediskriminacija, uz poseban naglasak na rodnu ravnopravnost.

³³ <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/92d621d1-bb99-11ec-b6f4-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-266388294>

2021.³⁴ svoje završno izvješće, uključujući nekoliko preporuka za oblikovatelje politika i obrazovne ustanove. Predstavnici kulturnih i kreativnih sektora sastali su se u okviru strukturiranog dijaloga platforme Glasovi kulture kako bi raspravljali o rodnoj ravnoteži u tim sektorima te su u veljači 2020. objavili svoje izvješće³⁵. Osim toga, u prosincu 2020. doneseni su Zaključci predsjedništva o rodnoj ravnopravnosti u području kulture³⁶.

- Mjere u području **kulture i dobrobiti**, što je važno novo pitanje, posebice nakon krize uzrokovane bolešću COVID-19. Komisija provodi pripremno djelovanje Europskog parlamenta pod nazivom „Razvoj politika odozdo prema gore u području kulture i dobrobiti u EU-u”. Taj će projekt godinu i pol provoditi konzorcij europskih partnera, a usmjeren je na ažuriranje istraživanja o toj temi. U njemu se sastavlja pregled najrelevantnijih postojećih praksi te se povećava kapacitet lokalnih dionika za djelotvorno iskorištavanje kulture radi veće dobrobiti i zdravlja, uz poseban naglasak na mentalno zdravlje. Postoji i nedavna studija ESPON-a o kulturnoj baštini kao izvoru društvene dobrobiti u europskim regijama³⁷. Cilj je razviti paneuropsku metodologiju i teritorijalnu analizu utjecaja kulturne baštine na društvo, uzimajući u obzir aspekte kao što su dobrobit i socijalno uključivanje. **Kulturna baština kao ključno sredstvo u sprečavanju kriza i postizanju mira** (cilj održivog razvoja br. 16 – mir, pravda i snažne institucije). Namjerno uništavanje kulturne baštine općenito je prepoznato kao mogući pokazatelj ili nagovještaj budućeg masovnog nasilja s obzirom na to da se koristi za iskorjenjivanje povijesti i kulturnih dobara koji su u središtu kulture i identiteta određene populacije. Kad se provodi sustavno i u velikim razmjerima, namjerno uništavanje kulturne baštine isto je tako definirano kao ratni zločin u Rimskom statutu Međunarodnoga kaznenog suda. Uništavanje kulturne baštine imalo je veliku ulogu u trenutačnim sukobima u Siriji, Iraku i Maliju. Primjeri uključuju napade na hramove i mauzoleje u Timbuktuu, koje su 2012. počinile islamističke skupine u sjevernim regijama Malija. U Zaključcima Vijeća o **pristupu EU-a kulturnoj baštini u sukobima i krizama te u pripadajućem konceptu EU-a** izlaže se jasan politički i operativni okvir za dosljedniji i vidljiviji pristup EU-a kulturnoj baštini radi mira (cilj održivog razvoja br. 16, cilj održivog razvoja br. 8 – dostojanstven rad i gospodarski rast te cilj održivog razvoja br. 11 – održivi gradovi i zajednice). Konkretno, EU se obvezuje na uključiv, ravnopravan i nediskriminirajući pristup kojim se uzimaju u obzir sukobi. Kad je riječ o trenutačnoj situaciji u Ukrajini, Komisija podupire očuvanje ukrajinske kulturne baštine pružanjem zaštitne opreme za hitne slučajeve i podržavanjem digitalnog dokumentiranja ukrajinske kulturne baštine. Isto tako podupire i ukrajinske umjetnike i stručnjake u području kulture. Primjerice, u rujnu 2022. u sklopu programa Kreativna Europa pozvala je na podupiranje umjetnika izvan njihove zemlje i kulturnih organizacija u Ukrajini te na pripremu za oporavak ukrajinskog kulturnog sektora nakon rata u srednjoročnom razdoblju.
- U okviru pripremnog djelovanja **Europski prostori kulture** (2019.–2023.), koje provode Nacionalni instituti EU-a za kulturu (EUNIC), ispituju se inovativni modeli suradnje u međunarodnim kulturnim odnosima (cilj održivog razvoja br. 17 – partnerstva za ciljeve i cilj održivog razvoja br. 10 – smanjenje nejednakosti) tako što se uspostavljaju ravnopravna partnerstva između europskih (članovi EUNIC-a i delegacije EU-a) i lokalnih partnera u zemljama izvan EU-a na temelju transverzalnih prioritarnih tema. Tim se projektima kulturni odnosi povezuju s održivim razvojem, primjerice zagovaranjem mjera u području klime u Brazilu i Mongoliji (cilj održivog razvoja br. 13 – mjere u području klime), podupiranjem lokalnih kulturnih sektora koji se oporavljaju od posljedica pandemije u Tanzaniji i Kamerunu (cilj održivog razvoja br. 8 – dostojanstven rad i gospodarski rast), poboljšanjem pristupa kulturi za zajednice osoba s invaliditetom u Kini i Urugvaju (cilj održivog razvoja br. 10 – smanjenje nejednakosti) i inovacijama u digitalnoj transformaciji u Meksiku.

³⁴ <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/36e9028b-c73b-11eb-a925-01aa75ed71a1/language-en>

³⁵ <https://voicesofculture.eu/2019/05/14/gender-balance-in-the-cultural-and-creative-sectors/>

³⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13097-2020-INIT/en/pdf>

³⁷ <https://www.espon.eu/HERIWELL>

Buduće mjere:

- Moguća Komisijina **inicijativa za strateški okvir EU-a za kulturu** (kojom se odgovara na poziv Vijeća iz plana rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023.–2026.³⁸),
- **studija EU-a o ozelenjivanju programa Kreativna Europa**, koja će biti objavljena 2023.,
- godišnje **izvješće o napretku u provedbi Koncepta za kulturnu baštinu u sukobima i krizama**: komponenta za mir i sigurnost u vanjskom djelovanju Europske unije i povezani Zaključci Vijeća,
- EU će kao počasni gost na **Međunarodnom sajmu knjiga u Guadalajari (od 25. studenoga do 3. prosinca 2023.)** predstaviti kulturu i održivi razvoj kao tematski fokus,
- predviđa se osposobljavanje radi razvoja vještina audiovizualnih stručnjaka kako bi mogli procijeniti i uspostaviti zelene produkcije. Ozelenjivanje je također jedan od stupova mreže Europa Cinemas, koja će podupirati inovativne projekte među malim mrežama kina radi promicanja održivosti u sektoru prikazivanja.

B. Regionalna i urbana politika

Okvir politike i glavni prioriteti

Kohezijska politika EU-a, posebice u okviru Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR), tradicionalno priznaje **ulaganja u kulturu kao važne pokretače teritorijalnog razvoja i socijalne kohezije**. Bogata kulturna baština Europe jača europski identitet te promiče zajedničke europske vrijednosti, aktivno građanstvo, uključivanje i međukulturni dijalog. Kulturni i kreativni sektori i industrije presudni su za gospodarsku konkurentnost i privlačnost regija, dok je kulturna baština značajan element imidža i identiteta gradova i regija, a često je i fokus urbanog turizma.

Kohezijska politika EU-a omogućuje državama članicama te regionalnim i lokalnim tijelima da koriste kulturu kao pomoćno sredstvo za teritorijalni gospodarski i društveni razvoj, uključivanje i inovacije, pri čemu zajednice i područja mogu koristiti svoja kulturna dobra za poticanje rasta i smanjivanje nejednakosti. Potpora kulturi i kulturnoj baštini u okviru EFRR-a temelji se na ideji lokaliziranog i integriranog pristupa kojim se podupiru teritorijalni i urbani razvoj i socijalno uključivanje te potiče sudjelovanje javnosti.

---

³⁸ Rezolucija Vijeća o planu rada za kulturu za razdoblje 2023.–2026., 29. studenoga 2022. [st15381-en22.pdf \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R15381&from=doctrines)

U razdoblju od 2021. do 2027. kohezijska politika bit će **usmjerena na održivost i digitalno unapređenje iskustava kulturne baštine. Uključuje transformaciju i buduću otpornost kulturnih i kreativnih sektora**, kao i promicanje kulturne baštine prema najvišim standardima radi integriranja socijalne uključenosti, održivosti i sudjelovanja građana putem kulture. Kulturni i kreativni sektori i industrije mogu imati koristi od ulaganja u okviru svih pet ciljeva kohezijske politike, među ostalim u okviru novog posebnog cilja EFRR-a³⁹ koji se odnosi na jačanje uloge kulture u suočavanju sa socioekonomskim izazovima ili u sklopu integriranih teritorijalnih strategija na temelju cilja politike br. 5 „Europa bliža građanima” – putem programa u okviru ciljeva stupova „Ulaganje za rast i radna mjesta” i „Europska teritorijalna suradnja (Interreg)”. Osim toga, kulturu je moguće podupirati u okviru posebnog cilja Interrega, točnije cilja „Bolje upravljanje suradnjom”. **Prekogranična suradnja povezana s kulturnom i prirodnom baštinom često je korisna jer su mnogi lokaliteti prirodne baštine prekogranični.** Primjerice, suradnja preko granica omogućuje integrirani, održivi pristup za hodočasničke rute, održive staze kroz lokalitete prirodne baštine i još mnogo toga.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

U tom okviru **opseg financiranja kohezijske politike za potporu kulturnoj dimenziji održivog razvoja uključuje sljedeće mjere:**

- mjere usmjerene na kulturni sektor kojima se unapređuje uloga kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnom uključivanju i socijalnim inovacijama, uzimajući u obzir potrebu za digitalnom i zelenom transformacijom, otpornošću i dugoročnom okolišnom, socijalnom i financijskom održivošću kulturnog i turističkog sektora;
- mjere za inovacije i uvođenje novih tehnologija za kulturu; podupiranje rasta i konkurentnosti MSP-ova u kulturnom sektoru; razvoj, ispitivanje i pokusno testiranje novih digitalnih usluga, proizvoda i rješenja (npr. za digitalizaciju kulturne baštine) ili razvoj vještina za pametnu specijalizaciju (ako je kultura jedan od odabranih sektora u okviru strategije za pametnu specijalizaciju regije ili države članice);
- mjere za podupiranje energetske učinkovitosti, energije iz obnovljivih izvora, gospodarenja otpadom, kružnoga gospodarstva, zelene infrastrukture i prilagodbe klimatskim promjenama kako bi se smanjio okolišni i klimatski otisak kulturnih i kreativnih industrija i kulturnih lokaliteta u skladu s relevantnim strateškim okvirima;
- potporu održivoj prijevoznj infrastrukturi koja doprinosi održivom turizmu i pristupu kulturi u sklopu relevantnih planova za prijevoz;
- mjere kojima se kultura promiče na temelju strategija teritorijalnog i urbanog razvoja u okviru odgovornosti područnih tijela i uz sudjelovanje lokalnih dionika i lokalnih zajednica. Za gradove i funkcionalna urbana područja 8 % sredstava namijenjeno je za održivi urbani razvoj, pri čemu kultura može biti glavni pokretač;
- odabir 20 prijedloga projekata koji će primiti pomoć i stručno znanje za poticanje inspirativnih lokaliziranih transformativnih projekata u okviru novog europskog Bauhauusa. Odabrani projekti obuhvaćaju razne teme, kao što su: revitalizacija zgrada/javnih prostora u duhu kružnosti, očuvana i

---

³⁹ Jedna je od novina u razdoblju 2021.–2027. to što je u sklopu kohezijske politike uveden posebni cilj EFRR-a usmjeren na unapređenje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnom uključivanju i socijalnim inovacijama u okviru cilja politike br. 4 „Uključivija Europa s istaknutijom socijalnom komponentom”, u kojem se nudi širok opseg potpore, a pritom se ne dovode u pitanje mogućnosti financiranja u okviru drugih ciljeva kohezijske politike EU-a.

transformirana kulturna baština, cjenovno pristupačna stambena rješenja i integrirana revitalizacija urbanih i ruralnih prostora⁴⁰;

- šest inovativnih mjera u području kulture i kulturne baštine, koje su odabrane u sklopu 5. poziva za inovativne mjere za gradove⁴¹;
- Europsku urbanu inicijativu – prvi poziv za inovativne mjere za gradove, koji će biti usmjeren na novi europski Bauhaus, uključujući očuvanje i transformaciju kulturne baštine;
- pilot-projekt za zaštitu i promicanje kulture u najudaljenijim regijama EU-a⁴² te prekomorskim zemljama i područjima: njegov je cilj promicati bogatu kulturnu baštinu tih regija i područja putem konferencija, razmjena, događanja i izložbi kako bi se širili umjetnički radovi i poduprle kulturne razmjene na temelju mobilnosti stručnjaka u kulturnim i kreativnim sektorima;
- u okviru međuvladina rada **plana EU-a za gradove** jedno od 14 partnerstava odnosi se na **kulturu i kulturnu baštinu**. Partnerstvom za kulturu i kulturnu baštinu nastoji se poboljšati upravljanje povijesnim izgrađenim okolišem europskih gradova, promicati kulturu i očuvati kvalitetu gradskih krajolika i baštine;
- novo partnerstvo u sklopu plana EU-a za gradove bit će usmjereno na temu **održivog turizma**;
- osim financijske potpore dostupne u okviru glavnih programa i programa suradnje, kultura i održivi razvoj itekako su prepoznati i u sklopu **makroregionalnih strategija EU-a**. To su **Strategija EU-a za dunavsku regiju, Strategija EU-a za regiju Baltičkog mora, Strategija EU-a za alpsku regiju i Strategija EU-a za jadransku i jonsku regiju**. Sve te mjere i ciljevi važni su za opće regionalne politike i sveobuhvatne politike EU-a o kulturi i održivom razvoju jer se njima stvaraju poveznice i sinergije između programa i inicijativa, kao i među dionicima iz država članica EU-a i partnerskih država ili trećih zemalja;
- **integriranje novog europskog Bauhauusa u kohezijske programe država članica prioritet je za vrijeme tekućih pregovora o programima za 2021.–2027.** Ta se inicijativa smatra **jednim od ciljeva sporazuma o strateškom partnerstvu i relevantnih operativnih programa svake države članice**.

Buduće mjere:

- pokretanje **Europske urbane inicijative – poziva za inovativne mjere za gradove povezanog s novim europskim Bauhausom** u jesen 2022.,
- daljnje podupiranje kulture i kulturne baštine u sklopu programâ **Europske teritorijalne suradnje (Interreg)** i makroregionalnih strategija,
- pokretanje **novog partnerstva u sklopu plana EU-a za gradove** koje će biti usmjereno na **turizam**.

C. Unutarnji poslovi i unutarnja sigurnost

Najvažniji prioriteti i strateške mjere

⁴⁰ Lokalne inicijative u okviru novog europskog Bauhauusa: https://c.ramboll.com/local-support-new-european-bauhaus?utm_source=direct-email&utm_medium=email&utm_campaign=nebop.

⁴¹ <https://uia-initiative.eu/en/theme/culture-and-cultural-heritage>

⁴² EU broji devet najudaljenijih regija, u kojima živi 4,8 milijuna građana, a to su: Francuska Gijana, Guadeloupe, Martinique, Mayotte, otok Réunion i Saint-Martin (Francuska), Azori i Madeira (Portugal) te Kanarski otoci (Španjolska). U skladu s člankom 349. UFEU-a posebne odredbe u zakonodavstvu EU-a pomažu tim regijama da svladaju glavne izazove s kojima se suočavaju zbog svoje udaljenosti, izolacije i male veličine.

Krađa i pljačkanje na lokalitetima kulturne baštine i nezakonita trgovina kulturnim predmetima velika su poslovna aktivnost na međunarodnoj razini i unosan izvor prihoda za organizirani kriminal, a ponekad i za teroriste i strane u sukobu. Kulturna dobra osobito su osjetljiva na nezakonitu trgovinu u regijama zahvaćenima sukobima i kriznim regijama, kao što su Ukrajina i Bliski istok. Takve aktivnosti mogu dovesti do potpunog ili djelomičnog uništenja ukradenih ili opljačkanih predmeta i lokaliteta kulturne baštine, vjerskih objekata, arheoloških nalazišta itd. Ta su mjesta dragocjena za identitet lokalnog stanovništva jer se njima čuvaju povijesna, kulturna i društvena sjećanja, često i na samom mjestu gdje su nastala. Dobro zaštićena kulturna baština doprinosi procesu razvoja tako što se stvaraju mogućnosti za obrazovanje i otvaranje novih radnih mjesta, prostor za dijalog između raznolikih društvenih skupina i povećava sposobnost komunikacije marginaliziranih zajednica u društvu i njihov osjećaj pripadnosti.

Stoga uništenje kulturne baštine može znatno narušiti kolektivno sjećanje nekog društva, ali i oduzeti nekoj zajednici izvor prihoda, primjerice u slučaju uništenja turističkih atrakcija (lokaliteti kulturne baštine, muzeji itd.).

U skladu sa strategijom EU-a za sigurnosnu uniju iz 2020. i Strategijom EU-a za suzbijanje organiziranog kriminala za razdoblje 2021.–2025. Komisija trenutačno razvija akcijski plan za suzbijanje nezakonite trgovine kulturnim dobrima. Cilj je suzbiti nezakonitu trgovinu kulturnim dobrima i zaštititi ih od uništenja uslijed kriminalnih aktivnosti. U tom će kontekstu akcijski plan biti usmjeren na razne aspekte borbe protiv nezakonite trgovine kulturnim dobrima, uključujući izgradnju kapaciteta tijela za izvršavanje zakonodavstva i pravosudnih tijela kako bi mogla bolje otkrivati i kažnjavati slučajeve nezakonite trgovine, poboljšanje sljedivosti kulturnih dobara, veću zaštitu kulturnih dobara od nezakonite trgovine i pljačkanja te suradnju s trećim zemljama u kojima dolazi do pljačkanja, uz posebnu pažnju na zemlje zahvaćene sukobima i krizama. Dodatni aspekti uključuju informiranje o potrebi za zaštitom kulturnih dobara i šteti koju nezakonita trgovina kulturnim dobrima može nanijeti kulturnoj baštini.

Buduće mjere:

- iskorištavanje socijalnih ciljeva i gospodarske dodane vrijednosti suzbijanjem kriminala i nezakonite trgovine te poticanje osjećaja vlasništva kod kulturnih zajednica,
- donošenje **akcijskog plana za suzbijanje nezakonite trgovine kulturnim dobrima 2022.** kako bi se razmotrili razni aspekti borbe protiv nezakonite trgovine kulturnim dobrima i zaštite kulturnih dobara od štete uslijed kriminalnih aktivnosti.

D. Zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje

Prioriteti politike i strateške mjere

Jedna od najvažnijih okvirnih inicijativa je **Strategija o pravima osoba s invaliditetom**⁴³. Njezin je cilj ostvariti daljnji napredak ka potpunom sudjelovanju osoba s invaliditetom, među ostalim u području kulture. Tom će se strategijom voditi mjere država članica i institucija EU-a. Pristupačnost je važna za ostvarivanje prava i preduvjet za puno i ravnopravno sudjelovanje osoba s invaliditetom u društvenom

⁴³ [Unija ravnopravnosti: Strategija o pravima osoba s invaliditetom za razdoblje 2021.–2030. – Zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje – Europska komisija \(europa.eu\).](#)

životu. U skladu sa strategijom **važan cilj za kulturu bio bi ostvarivanje pristupačnosti kulturnih događanja i proizvoda te promicanje umjetničkih djela osoba s invaliditetom**. Strategijom se nastoji ostvariti napredak u svim područjima Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom⁴⁴, čije su stranke EU i sve njegove države članice. Riječ je o pravno obvezujućem instrumentu za ljudska prava u kojem se utvrđuju minimalni standardi za prava osoba s invaliditetom.

Komisija je uspostavila okvir za praćenje provedbe te strategije. To će ujedno biti izvor informacija za europski semestar, pregled socijalnih pokazatelja EU-a i provedbu ciljeva održivog razvoja. Do 2023. razvit će se novi pokazatelji za invaliditet, što će doprinijeti pokazateljima za pregled socijalnih pokazatelja, europski semestar i ciljeve održivog razvoja.

U sklopu te strategije Komisija promiče umjetnička djela osoba s invaliditetom i povećava njihovu vidljivost. Osim toga nastoji učiniti kulturnu baštinu i sve kulturne aktivnosti pristupačnima osobama s invaliditetom uz potporu sredstava EU-a, kao što su ona iz programa Kreativna Europa. U aktivnosti Komisije ubraja se i sljedeće:

- poduprla je studiju⁴⁵ u sklopu opsežnog projekta *Europe Beyond Access*⁴⁶, u kojem se razmatralo znanje (ili nedostatak znanja) među glavnim rukovoditeljima za kulturu o: (a) radu umjetnika s invaliditetom, (b) načinu na koji im svoje programe mogu učiniti pristupačnima i (c) načinu na koji mogu svoje programe učiniti pristupačnima za osobe s invaliditetom,
- promiče razvoj pristupačnog turizma, osobito u gradovima, putem nagrade za europski glavni grad pametnog turizma.

Tom se strategijom nastoji osobama s invaliditetom osigurati mogućnost ravnopravnog sudjelovanja u kulturnom životu u skladu s Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom. Komisija poziva države članice da promiču i potiču **kulturne i kreativne aktivnosti i umjetnost za osobe s invaliditetom** te da stvaraju svijest o tome u javnosti. Time će takve osobe postati vidljive putem izložbi i izvedbi te će više izvedbi, festivala, umjetničkih zbirki i muzeja biti pristupačno osobama s invaliditetom. Iskaznica EU-a za osobe s invaliditetom uvedena je kao pilot-projekt od 2016. do 2018. u osam država članica (Belgija, Cipar, Estonija, Finska, Italija, Malta, Rumunjska i Slovenija), a nastavila je vrijediti i priznavati se u tih osam država i nakon završetka projekta. **U studiji za procjenu provedbe pilot-mjere za iskaznicu EU-a za osobe s invaliditetom i s njome povezanih koristi**⁴⁷ utvrđen je potencijal za još opsežnije mjere i izneseni su dokazi o tome da je, među ostalim, došlo do relativno malog povećanja sudjelovanja u kulturnim, rekreativnim i sportskim aktivnostima i turizmu u inozemstvu. Komisija namjerava uvesti iskaznicu EU-a za osobe s invaliditetom na opsežnijoj razini.

Nadalje, u kontekstu Europskog pakta za vještine 2022. uspostavljeno je novo partnerstvo za promicanje vještina u kulturnim i kreativnim industrijama.

Buduće mjere:

⁴⁴ <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

⁴⁵ [Time to Act: How lack of knowledge in the cultural sector creates barriers for disabled artists and audiences \(Vrijeme je za djelovanje: kako manjak znanja u kulturnom sektoru stvara prepreke za umjetnike i publiku s invaliditetom\) – inicijativa Disability Arts International.](#)

⁴⁶ [Projekt Europe Beyond Access – inicijativa Disability Arts International.](#)

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=hr&pubId=8407&furtherPubs=yes>

- Komisijina tekuća kampanja⁴⁸ **Zajedno za prava** (koja traje do ožujka 2023.) za informiranje o glavnim aspektima strategije, a koja uključuje kulturu, razvija se u savjetovanju s osobama s invaliditetom i organizacijama koje ih predstavljaju te umjetnicima,
- Komisijin prijedlog da se do kraja 2023. proširi europska iskaznica za osobe s invaliditetom kako bi bila priznata u svim državama članicama; prijedlog se temelji na iskustvu tekućeg pilot-projekta iskaznice EU-a za osobe s invaliditetom i na europskoj parkirnoj karti za osobe s invaliditetom,
- daljnja razrada i promicanje sektorskog partnerstva u okviru Pakta za vještine u sklopu Europske godine vještina 2023.

E. Pravosuđe, prava potrošača i rodna ravnopravnost

Okvir politike, glavni prioriteti i trenutačne mjere

Komisija je 2020. donijela **strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma**. U njemu se utvrđuje sveobuhvatan pristup u trima stupovima kojim se dopunjuje društveno i gospodarsko uključivanje uz promicanje jednakosti i jačanje sudjelovanja.

Taj okvir uključuje opće ciljeve i kvantitativne glavne ciljeve za suzbijanje antiromizma i diskriminacije, smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti, promicanje sudjelovanja i povećanje djelotvornog jednakog pristupa Roma obrazovanju, zapošljavanju, zdravlju i stanovanju. U području kulture uključuje operativni cilj **promicanja svijesti o romskoj povijesti i kulturi, priznavanju i pomirenju**. Pokazatelji za taj cilj mogli bi se povezati s **informiranošću općeg stanovništva o romskoj povijesti, književnosti, umjetnosti, kulturi, glazbi i politici**, sudjelovanjem općeg stanovništva u romskim kulturnim festivalima i drugim javnim događanjima, znanjem o romskom jeziku te informiranošću o holokaustu nad Romima.

Države članice potvrdile su svoju predanost promicanju romske jednakosti i uključivanja tako što su jednoglasno donijele Preporuku Vijeća o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma. U njoj se utvrđuju konkretne mjere koje bi države članice trebale uključiti u svoje **nacionalne strateške okvire za Rome**. Te mjere uključuju informiranje o romskoj povijesti i kulturi među učiteljima i školskim osobljem, promicanje socijalnog, gospodarskog, političkog, kulturnog i građanskog sudjelovanja Roma te promicanje svijesti o romskim kulturama, jeziku i povijesti u društvu, uključujući sjećanje na holokaust nad Romima.

Komisija promiče **pozitivan govor i dobre primjere iz romske zajednice** te jača svijest o romskoj povijesti i kulturi, uključujući događanje za povećanje znanja o romskom jeziku u sklopu Romskog tjedna EU-a 2022., koji organizira Europski parlament. Podupire i relevantne aktivnosti u okviru programa Građani, ravnopravnost, prava i vrijednosti⁴⁹.

Na široj razini u tijeku su aktivnosti za provedbu **akcijskog plana EU-a za antirasizam** te aktivnosti u području **međuvjerskog dijaloga**, posebice u okviru strategije EU-a za suzbijanje antisemitizma i njegovanje židovskog načina života.

Buduće mjere:

- države članice trebaju do 2030. provesti svoje **nacionalne strateške okvire za Rome**, uključujući mjere za promicanje svijesti o romskoj umjetnosti, povijesti i kulturi,

⁴⁸ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1556&langId=hr>

⁴⁹ [Program Građani, ravnopravnost, prava i vrijednosti | Europska komisija \(europa.eu\)](#).

- Komisija bi u jesen 2022. trebala objaviti svoju **procjenu nacionalnih strateških okvira za Rome**, u kojoj bi se trebale razmotriti obveze država članica i navesti smjernice za potrebna poboljšanja,
- daljnja potpora **aktivnostima za informiranje o romskoj povijesti i kulturi te promicanje istine i pomirenja** u okviru programa Građani, ravnopravnost, prava i vrijednosti,
- daljnja potpora **aktivnostima za jačanje svijesti o židovskom načinu života i naslijeđu u svjetlu sjećanja na holokaust** u okviru programa Građani, ravnopravnost, prava i vrijednosti.

F. Novi europski Bauhaus i njegova horizontalna dimenzija za održivost koju potiče kultura

Proteklih godina javila se potreba za suočavanjem s glavnim izazovima klimatskih promjena zajedno s utjecajem pandemije koronavirusa. Potvrđena je sustavna važnost kulture te kulturnih i kreativnih sektora u odgovoru na potencijalno disruptivan utjecaj zelene i digitalne tranzicije kao pozitivnih čimbenika za održivu društvenu transformaciju.

Novi europski Bauhaus transverzalna je inicijativa čiji je cilj doprinijeti zelenoj tranziciji tako da se globalni izazovi svladaju s pomoću lokaliziranih i inovativnih rješenja. U njima se kombiniraju vrijednosti održivosti, uključivanja i estetike. Tim se trokutom osigurava da predviđena rješenja budu istodobno usmjerena na niz dimenzija. One obuhvaćaju aspekte okoliša, priuštivosti i pristupačnosti, ali i potrebe i nastojanja koji nadilaze funkcionalnost kako bi se osigurala kvaliteta iskustva za sve. Inovativni potencijal te inicijative temelji se na višerazinskim, participativnim i transdisciplinarnim pristupima, koji se moraju integrirati u postupke zajedničkog stvaranja i provedbe. Time se uključuju mnoga područja politike, discipline i sudionici kako bi se zajednički razvijali novi načini suradnje na transformaciji svih aspekata života građana: mjesta na terenu, proizvoda, usluga, ekosustava, načina razmišljanja i ponašanja. U Komunikaciji o novom europskom Bauhausu⁵⁰ istaknuta je temeljna važnost kulture za suočavanje s izazovima održivosti i poticanje pozitivne društvene transformacije. Umjetnici i kulturni dionici imaju ključnu ulogu u promjeni paradigme prema novom ponašanju i vrijednostima.

U toj se komunikaciji navodi i namjera da se stvori poticajni okvir novog europskog Bauhauusa, koji uključuje ciljeve održivog razvoja te relevantne politike i inicijative EU-a. Gotovo dvije godine nakon njezina pokretanja ta je inicijativa integrirana u niz politika i programa EU-a (Obzor Europa, LIFE, EFRR, Digitalna Europa, Erasmus+, Kreativna Europa, Europske snage solidarnosti i Program jedinstvenog tržišta).

U toj se inicijativi okuplja raznolika, dinamična i neprekidno rastuća zajednica s više od 500 partnera i sudionika iz mrežnih organizacija, lokalnih nevladinih organizacija (NVO-i), poduzeća i tijela javne vlasti. U okviru laboratorija za novi europski Bauhaus, kao jednog od najvažnijih instrumenata uspostavljenih u sklopu novog europskog Bauhauusa, stvara se eksperimentalno okruženje za inovativne modele suradnje. Zajednica novog europskog Bauhauusa surađuje da bi se stvorili alati, okviri i poticajni uvjeti za zelenu tranziciju kako bi se poticala osjetna transformacija i inovativna rješenja na terenu. Od travnja 2022. u okviru laboratorija za novi europski Bauhaus već je uvedeno osam mjera, od kojih je tri pokrenula sama zajednica novog europskog Bauhauusa.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

U nizu mjera u sklopu novog europskog Bauhauusa koje doprinose ostvarenju ciljeva održivog razvoja vrijedi istaknuti sljedeće:

---

⁵⁰ [Komunikacija Komisije: Novi europski Bauhaus.](#)

- šest projekata odabranih u okviru poziva za razvoj „demonstracijskih projekata vodilja” radi razmatranja tema kao što su obnova zgrada, kružnost, umjetnost, kulturna baština, obrazovanje, pametni gradovi, urbana i ruralna revitalizacija i drugo. Budući da su projekti rašireni po cijeloj Europi, njima će se dobiti niz rezultata koji se mogu prilagoditi i replicirati u sličnim aktivnostima u Europi i šire kako bi se nadahnulo buduće projekte;
- laboratorij za novi europski Bauhaus virtualni je prostor u kojem se zajednica novog europskog Bauhauusa okuplja kako bi predložila konkretne i praktične projekte. Projekti u okviru laboratorija za novi europski Bauhaus imaju dva cilja: (a) stvoriti poticajne uvjete za zelenu tranziciju i (b) potaknuti osjetnu transformaciju na terenu. Taj laboratorij slijedi program pod vodstvom Komisije, koji se trenutačno ogledava u pet projekata koje ona vodi⁵¹. U njemu se ujedno ugošćuju inicijative koje vodi zajednica, a trenutačno podupire prvu skupinu inovativnih projekata iz zajednice novog europskog Bauhauusa usredotočujući se na konkretne promjene u određenim mjestima.

Buduće mjere:

- dodatna potpora za inicijativu novog europskog Bauhauusa **mobilizacijom programâ financiranja EU-a,**
- poticanje inicijativa odozdo prema gore iz **zajednice novog europskog Bauhauusa,** među ostalim u okviru laboratorija za novi europski Bauhaus,
- postupan razvoj dijaloga i suradnje s trećim zemljama **dijeljenjem i isprobavanjem koncepta novog europskog Bauhauusa izvan EU-a.**

G. Politika međunarodnih partnerstava i razvoja EU-a

Okvir politike i glavni prioriteti

Komisijin rad u području međunarodnih partnerstava vodi se Zajedničkom komunikacijom *Ususret Strategiji EU-a za međunarodne kulturne odnose*. Utvrđuju se tri glavna područja djelovanja:

- promicanje međukulturnog i međuvjerskog dijaloga radi unapređenja kulturnog pluralizma i uzajamnog razumijevanja, poštovanja raznolikosti, jednakosti i ljudskih prava,
- podupiranje kulturnih i kreativnih sektora koji nude mogućnosti za gospodarski rast i prilike za zapošljavanje,
- olakšavanje suradnje u području kulturne baštine kojom se okupljaju zajednice i ljudi, jača njihov osjećaj identiteta i podupire održivi turizam.

Komisija aktivno radi na projektima i mjerama koji izrazito utječu na gospodarsku dimenziju razvoja.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

U nastavku navedeni su neki najvažniji primjeri.

- **Potpora UNESCO-ovim pokazateljima za 2030.**

U tom se projektu provode pilot-djelovanja za definiranje i razvoj okvira UNESCO-ovih tematskih pokazatelja za kulturu do 2030. Cilj je mjeriti i pratiti ulogu i doprinos kulture u provedbi UN-ova Programa održivog razvoja do 2030.

⁵¹ Projekti koje vodi Komisija jesu: strategija označivanja; pilot-projekt za zajedničko financiranje uz filantropiju; skupno i javno financiranje; regulatorna analiza i eksperimentiranje; transformacija mjesta učenja.

U projektu se ispituju i poboljšavaju tematski pokazatelji koje će koristiti zemlje i gradovi koji žele istaknuti doprinos kulture održivom razvoju u svojim dobrovoljnim nacionalnim izvješćima i dobrovoljnim lokalnim pregledima. Rezultati projekta podijelit će se na međunarodnim forumima kako bi se osigurala njihova šira upotreba među svim dionicima.

Druge tekuće inicijative među ostalim uključuju:

- **Instrument za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju** (NDICI) – njime se podupiru inicijative u području kulture i održivog razvoja za partnere izvan EU-a na nacionalnoj, regionalnoj i globalnoj razini,
- **program AKP-a i EU-a za kulturu** – njime se podupiru umjetnici i umjetnička djela iz država Skupine afričkih, karipskih i pacifičkih država,
- **Inicijativu inovativnog financiranja za kulturu** – njome se kulturni i kreativni sektori podupiru pri pristupu financiranju i poboljšanju poduzetničkih kapaciteta,
- **koridore baštine Puta svile u Afganistanu, središnjoj Aziji i Iranu – međunarodna dimenzija Europske godine kulturne baštine**, zajednička suradnja koju su u listopadu 2018. pokrenuli EU i UNESCO kako bi se ojačao doprinos kulture održivom razvoju putem razvoja turizma koji se temelji na baštini radi kvalitetnih iskustava posjetitelja duž koridora baštine Puta svile u zemljama korisnicama,
- **Procultura – promicanje zapošljavanja i ostvarivanja prihoda u kulturnim podsektorima glazbe, izvedbene umjetnosti te književnosti za djecu/mlade i izdavaštva u Africi portugalskoga govornog područja** (zemlje PALOP-a) i Timor-Lesteu,
- **Inicijativu za izgradnju identiteta i dijeljenje poslovanja** – njome se rješavaju neki od temeljnih uzroka osjetljivosti i nezakonite migracije jačanjem produktivnih sektora koji doprinose izgradnji identiteta (kao što su kulturni i kreativni sektori i industrije) te razmatranjem lanaca vrijednosti tržišta koja se odnose na način života i dijeljenjem proizvoda njihove kreativnosti zahvaljujući pristupu novih tržištima,
- **CreatiFI** – tom se inicijativom kulturne i kreativne industrije podupiru pri pristupu financiranju na temelju jamstava i zajmova te se podupire izgradnja kapaciteta financijskih posrednika u državama iz Skupine afričkih, karipskih i pacifičkih država,
- **Mehanizam stručne pomoći EU-a i UNESCO-a** – tim se projektom podupiru tehnička pomoć i istorazinski mehanizmi za razmjenu znanja i primjera najbolje prakse radi jačanja politika i institucionalnih okvira za kulturne i kreativne industrije. Njime se nastoje pružiti održivi sustavi upravljanja za kulturu, što pomaže u razvoju kulturnih i kreativnih industrija koje doprinose uključivom socijalnom razvoju i smanjenju siromaštva.

Buduće mjere:

- potpora za kulturne politike i institucionalna okruženja za kulturnu i kreativnu industriju, pri čemu se prikupljaju dokazi za **razvoj kulturnih tematskih pokazatelja i politika**,
- potpora za **suradnju u području kulture** između Afrike i Europe te za kulturnu baštinu u supsaharskoj Africi **radi održivog razvoja, mira, otvaranja novih radnih mjesta i rasta**.

H. Politika susjedstva i proširenja

Okvir politike i glavni prioriteti

U **Novoj europskoj agendi za kulturu** naglašava se da bi se promicanje kulture i međukulturni dijalog trebali iskoristiti kao pokretači kohezije i socioekonomskog razvoja. U skladu sa Zajedničkom

komunikacijom *Ususret Strategiji EU-a za međunarodne kulturne odnose* kultura i međukulturni dijalog imaju važne uloge u promicanju pomirenja. To se odražava u raznolikim dokumentima politike za svaku regiju susjedstva.

U regionalni višegodišnji okvirni program za Južno susjedstvo, tj. u okviru njegova prioritetnog područja 1. „Ljudski razvoj, dobro upravljanje i vladavina prava”, uključen je posebni cilj br. 4 – **poduprijeti kulturu kao preduvjet za ljudski razvoj i bolju kvalitetu života**. EU će podupirati kulturu kao ključan element života u zajednici i neophodnu komponentu procesa izgradnje zajednice.

Osim toga, u Novoj europskoj agendi za kulturu navodi se da će Komisija promicati kulturne i kreativne sektore na zapadnom Balkanu, među ostalim upotrebom Instrumenta pretpristupne pomoći, te razviti strategije za kulturnu suradnju na regionalnoj razini, počevši sa zemljama zapadnog Balkana.

U Komunikaciji *Vjerodostojna perspektiva proširenja i pojačana suradnja EU-a sa zapadnim Balkanom* („strategija za zapadni Balkan”) ističe se da su regionalna suradnja i dobrosusjedski odnosi na zapadnom Balkanu važni preduvjeti za napredak na putu prema pristupanju EU-u i za promicanje socioekonomskog razvoja u toj regiji putem kulture. Jačanje suradnje u području kulture s tim regijama i unutar njih jedna je od mjera kojom se podupire 6. vodeća inicijativa strategije za zapadni Balkan.

Kad je riječ o Istočnom partnerstvu, u zajedničkom radnom dokumentu službi *Oporavak, otpornost i reforma: prioriteti Istočnog partnerstva nakon 2020.* objavljenom u srpnju 2021., u okviru predloženog prioriteta „Ulaganje u ljude i znanje” utvrđuju se sljedeći ciljevi:

- maksimiziranje **potencijala kulturnih i kreativnih industrija kao pokretača za socioekonomski razvoj**,
- jačanje **kulturne suradnje i međukulturnog dijaloga**, među ostalim povećanjem sudjelovanja u programu Kreativna Europa, projektu EU4Culture i drugim inicijativama.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

- **Thaqafa Daayer Maydoor** četverogodišnji je regionalni program (2020.–2024.) kojim se promiče kulturni ekosustav u Južnom partnerstvu.
- **CREACT4MED** je četverogodišnji regionalni program (2020.–2024.) čiji je sveukupni cilj jačanje uloge kulture i kreativnosti kao sredstva za poticanje zapošljavanja i otpornosti. Usredotočen je na mlade i poduzetnice u Južnom susjedstvu.
- Cilj je **sastavnice programa Kreativna Europa za zapadni Balkan** povećati financijsku potporu za kulturne organizacije na zapadnom Balkanu uspostavljanjem namjenske sastavnice za zapadni Balkan u okviru programa Kreativna Europa. To je provedeno posebnim pozivom na podnošenje prijedloga u okviru kojeg su se financirali projekti u diversificiranom portfelju sektora. To je uključivalo prevođenje i izdavaštvo, arhitekturu, videoumjetnost, slikarstvo i crtanje, kazalište, ples, grafičke umjetnosti, glazbu, nematerijalnu kulturu, muzeje ili povijesna mjesta i zgrade.
- **Regionalnim programom za kulturu i kreativnost na zapadnom Balkanu**, uz proračun od 8 milijuna EUR i u skladu sa strategijom za zapadni Balkan, nastoji se promicati međukulturni dijalog i povećati socioekonomski učinak na kulturni i kreativni sektor na zapadnom Balkanu.
- Projektom **EU4Culture** nastoji se učiniti kulturu pokretačem rasta i socijalnog razvoja u čitavoj regiji Istočnog partnerstva. Njime se podupire veća uloga kulturnog sektora kao čimbenika gospodarskog razvoja. Na temelju njegova međuregionalnog pristupa njime se potiču međukulturni dijalog i razmjena znanja širom zemalja Istočnog partnerstva te se poboljšava lokalno upravljanje u kulturnom sektoru.

Buduće mjere:

- u tijeku je priprema **novog kulturnog programa za Južno susjedstvo** za 2023., pri čemu će EU podupirati kulturne radnike kao pokretače izgradnje zajednice.

I. Obrazovanje i politike za mlade

Koalicija „Obrazovanje za klimu” zajednički je stvorena inicijativa odozdo prema gore za suradnju s obrazovnom zajednicom na razini EU-a te na nacionalnoj i lokalnoj razini. Riječ je o vodećoj inicijativi za komunikaciju o uspostavi europskog prostora obrazovanja do 2025. i najvažnijem instrumentu za djelotvorno sagledavanje i dijeljenje inicijativa i projekata koje je pokrenula obrazovna zajednica kako bi se podupro prelazak na klimatsku neutralnost. To se posebice odnosi na razvoj „zelenih vještina” i promjena u ponašanju te na uspostavljanje veza s drugim inicijativama, kao što su klimatski pakt ili novi europski Bauhaus.

Strategija EU-a za mlade okvir je za suradnju EU-a u području mladih za razdoblje 2019.–2027. na temelju Rezolucije Vijeća od 26. studenoga 2018. U okviru 11 ciljeva za mlade i tri stupa (uključivanje, povezivanje i osnaživanje) cilj je te strategije smisleno građansko, gospodarsko, socijalno, kulturno i političko sudjelovanje mladih. Njome se podupire razvoj kreativnosti među mladima, kao i njihov pristup kulturi i kreativnim alatima. Cilj joj je i staviti na raspolaganje nove tehnologije kako bi se osnažilo kreativnost i inovativnost među mladima te potaknulo interes za kulturu, umjetnost i znanost.

Komisija podupire te ciljeve u okviru svojih programa financiranja, politika i studija:

- programom Erasmus+ podupiru se kreativnost i inovacije u sklopu projekata suradnje,
- europskim snagama solidarnosti podupire se europska kulturna baština putem projekata volontiranja,
- Zaključci Vijeća o pristupu mladih kulturi (studeni 2010.),
- Zaključci Vijeća o poticanju kreativnog i inovativnog potencijala mladih (svibanj 2012.).

Osim toga, 2022. je **Europska godina mladih**, što ukazuje na važnost europskih mladih ljudi u izgradnji bolje budućnosti koja bi bila zelenija, uključivija i digitalna. Njome se mladima daje prilika da uče, dijele svoje vizije, upoznaju ljude i sudjeluju u aktivnostima širom Europe. Sadržava devet područja politike, uključujući „kulturu”, primjerice uz provedbu vodeće inicijative „Mladi otkrivaju kulturu 2022. zahvaljujući inicijativi DiscoverEU”.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

- U veljači 2022. Koalicija „Obrazovanje za klimu” pokrenula je, u bliskoj suradnji s novim europskim Bauhausom, zajednički poziv za iskazivanje interesa obrazovnih i znanstvenih ustanova da razviju vlastite projekte novog europskog Bauhauusa, u kojima bi se kombinirali dizajn, održivost i novi pristupi poučavanju.
- Promicanje kulturne baštine među mladim putnicima inicijative DiscoverEU (Erasmus+), uključujući sastanke u okviru te inicijative širom Europe.
- Donošenje u Vijeću Komisijina Prijedloga preporuke Vijeća o učenju za okolišnu održivost u svibnju 2022.⁵² Time se zemlje potiče da uspostave učenje za zelenu tranziciju i održivi razvoj kao jedno od prioritarnih područja u politikama i programima za obrazovanje i osposobljavanje.
- Snažan fokus na zelenoj tranziciji kao dijelu strateških prioriteta europskog prostora obrazovanja⁵³ i na promicanju, u sklopu agende EU-a za preobrazbu obrazovanja, pristupa STEAM: integriranje područja znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike (STEM) s naukama⁵⁴.

⁵² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9242-2022-INIT/hr/pdf>

Buduće mjere:

- osiguranje **naknadnih djelovanja nakon Europske godine mladih 2022.**,
- nastavak **potpore u okviru programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti** za kulturu, kreativnost i inovacije, kao i poticanje učenja o vrijednostima i baštini EU-a,
- daljnje promicanje vodeće inicijative **DiscoverEU**,
- povećanje **sinergija između Koalicije „Obrazovanje za klimu” i drugih relevantnih politika** te inicijativa za održivost i mjera u području klime.

J. Politike jedinstvenog tržišta i industrijske politike

Okvir politike i prioriteta

U europskoj industrijskoj strategiji i njezinoj ažuriranoj verziji⁵⁵ utvrđuje se 14 industrijskih ekosustava, a jedan su od njih kulturne i kreativne industrije. Pristupom za industrijske ekosustave – koji obuhvaća sve javne i privatne subjekte koji djeluju u određenom lancu vrijednosti (od najmanjih *start-up* poduzeća do najvećih društava, od akademske do istraživačke zajednice, od pružatelja usluga do dobavljača) – nastoji se pomoći kulturnim i kreativnim industrijama da se oporave i prošire te da se pritom iskoristi zelena i digitalna tranzicija⁵⁶.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

Naročito je relevantan **projekt partnerstva WORTH**⁵⁷ jer je posvećen **razvoju pametnijeg, održivijeg i uključivijeg rasta na temelju rješenja oblikovanja** tako što se pomaže MSP-ovima u industrijama koje se odnose na način života da pronađu zelena i uključiva rješenja za poboljšanje svojih poslovnih procesa, proizvoda i usluga. MSP-ovi čine 99 % svih poduzeća u EU-u, a u njima je otvoreno približno 85 % novih radnih mjesta u proteklih nekoliko desetljeća. Često se suočavaju s poteškoćama pri pronalaženju zelenih, digitalnih i uključivijih rješenja te pri održavanju konkurentnosti. Stoga se projektom WORTH pruža posebna podrška za MSP-ove u obliku inkubacijskog programa⁵⁸ za poslovna partnerstva između dizajnera, proizvođača/obrtnika i pružatelja tehnoloških usluga kako bi se razvile nove poslovne ideje. Usredotočen je na industrije koje se odnose na način života, uključujući tekstil i odjeću, obuću, kožu i krzno, namještaj, uređenje doma, nakit i modne dodatke. **Poslovna partnerstva moraju se suočiti s izazovima u skladu s ciljevima održivog razvoja, kao što su kružno/zeleno gospodarstvo ili socijalne inovacije.** Od 2017. u okviru projekta partnerstva WORTH već je podržano 217 transnacionalnih partnerstava, a do 2025. podržat će se oko 135 novih partnerstava.

⁵³ [EUR-Lex – 52020DC0625 – HR – EUR-Lex \(europa.eu\)](#): COM(2020) 625 final.

⁵⁴ U ovom kontekstu pojam „umjetnost” ima široko značenje te obuhvaća kreativne umjetnosti, kulturu i jezike, ali i humanističke i društvene znanosti. Cilj je povećati interdisciplinarnost i istaknuti relevantnost STEM-a za okolišne, kulturne, gospodarske i društvene izazove putem učenja i poučavanja u stvarnim uvjetima.

⁵⁵ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_hr i COM(2021) 350 final: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0350&from=HR>.

⁵⁶ *Annual Single Market Report 2021* (Godišnje izvješće o jedinstvenom tržištu za 2021.), str. 98.–104.: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/swd-annual-single-market-report-2021_en.pdf.

⁵⁷ [Projekt partnerstva WORTH \(europa.eu\)](#).

⁵⁸ Taj inkubacijski program uključuje: (a) financijsku potporu, (b) savjetovanje o poslovnoj strategiji i tehnološkom razvoju, (c) pravno savjetovanje o pravima i zaštiti intelektualnog vlasništva, (d) sudjelovanje na izložbama i sajmovima, (e) umrežavanje i profesionalne veze te (f) savjete o financijskim mogućnostima ili mogućnostima financiranja.

Osim toga, Komisija podupire kulturne i kreativne industrije, osobito kreativna poduzeća i poduzetnike, u okviru međusektorskih poslovnih mreža za potporu: Europske poduzetničke mreže (EEN)⁵⁹ i platforme za suradnju klastera⁶⁰ (podupiranje MSP-ova, umrežavanje, internacionalizacija, međusobno povezivanje poduzeća itd.). Određenim djelovanjima potiču se vještine, profesionalizacija i radno osposobljavanje putem:

- programa Erasmus za mlade poduzetnike⁶¹ (olakšavanje razmjene poduzetničkog i upravljačkog iskustva, podupiranje profesionalizacije, vještina i osposobljavanja na radnom mjestu),
- mobilizacije dionika radi uspostavljanja velikog partnerstva za vještine za ekosustav kulturnih i kreativnih industrija, koje je zaživjelo 28. travnja 2022. u okviru Pakta za vještine⁶² i koje uključuje više od stotinu članova koji intenzivno rade na usavršavanju radne snage i privlačenju talenata u kulturne i kreativne industrije.

Buduće mjere:

u okviru **projekta partnerstva WORTH:**

- provedba programa mentorstva za odabranih 65 transnacionalnih partnerstava (2022.),
- pokretanje poziva za iskazivanje interesa za odabir novih partnerstava 2023.,
- povećanje vještina radi konkurentnog i održivog razvoja kulturne i kreativne industrije u digitalnim okruženjima i zelene tranzicije.

K. Istraživanja i inovacije

Okvir politike i glavni prioriteti

U sklopu okvirnog programa EU-a Obzor 2020. (2014.–2020.) stavljeno je na raspolaganje 77 milijardi EUR za istraživanja i inovacijske aktivnosti na temelju njegovih tri prioriteta: izvrsne znanosti, vodećeg položaja u industriji i društvenih izazova. Kultura je prvenstveno uključena u okvir „društvenih izazova”. Okvirni program Obzor Europa za razdoblje 2021.–2027. obuhvaća poseban klaster za istraživanja pod nazivom „**Kultura, kreativnost i uključivo društvo**”. Klaster 2 ima ukupan proračun od 2,28 milijardi EUR, s time da je 400 milijuna EUR dostupno od 2021. do 2022., te je usmjeren na tri područja djelovanja relevantna za ciljeve održivog razvoja: demokraciju i upravljanje; kulturnu baštinu i kulturne i kreativne industrije te društvenu i gospodarsku transformaciju. U tom se klasteru posebna pažnja posvećuje „podupiranju pojave novih oblika kulturnog izražaja”.

Strateške aktivnosti i najvažniji primjeri

U okviru destinacije 2 za **kulturnu baštinu i kulturne i kreativne industrije** putem poziva iz 2021. i 2022. uloženo je više od 100 milijuna EUR u tri glavna stupa, odnosno za zelene, digitalne i inovacijske aktivnosti, pri čemu je kultura pokretač ciljeva održivog razvoja na različite načine, te se uzimaju u obzir gospodarska konkurentnost i inovacije, socijalna kohezija i uključivanje, okolišna održivost i mjere u području klime. Istraživačkim i inovacijskim aktivnostima na temelju te destinacije nastoji se bolje zaštititi, očuvati i obnoviti europsku kulturnu baštinu, promovirati umjetnost i povećati konkurentnost

⁵⁹ Europska poduzetnička mreža | Europska poduzetnička mreža (europa.eu).

⁶⁰ Početna stranica | Europska platforma za suradnju klastera.

⁶¹ https://ec.europa.eu/growth/smes/supporting-entrepreneurship/erasmus-young-entrepreneurs_en

⁶² <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1534&langId=hr> i https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_en.

europskih kulturnih i kreativnih industrija upotrebom zelenijih i digitaliziranih/najsuvremenijih tehnologija.

Prvi program rada za razdoblje 2021.–2022. uključivao je istraživačke aktivnosti u kojima su kulturne i kreativne industrije bile pokretači inovacija i u kojima je bilo potrebno aktivno sudjelovati i biti uključen u njih u multidisciplinarnim i međusektorskim istraživačkim suradnjama. Glavne teme uključivale su:

- zelene tehnologije i materijale za kulturnu baštinu,
- participativno upravljanje muzejima i kulturnim ustanovama i njihovo održivo financiranje,
- kulturne i kreativne industrije kao pokretače inovacija i konkurentnosti,
- očuvanje i unapređenje kulturne baštine s pomoću naprednih digitalnih tehnologija,
- tradicionalne zanate za budućnost,
- konkurentan, pravedan i održiv europski glazbeni ekosustav,
- međunarodnu konkurentnost europske filmske industrije,
- utjecaj klimatskih promjena i prirodnih opasnosti na kulturnu baštinu,
- igre i kulturu koje oblikuju naše društvo,
- novi europski Bauhaus – oblikovanje zelenijeg i pravednijeg načina života u kreativnim i uključivim društvima putem arhitekture, dizajna i umjetnosti.

Nadalje, Europski institut za inovacije i tehnologiju (EIT) imenovao je 22. lipnja 2022. **zajednicu znanja i inovacija (ZZI) posvećenu kulturnim i kreativnim sektorima i industrijama (EIT za kulturu i kreativnost)**. Njome će se okupiti ključne aktere iz višeg obrazovanja te istraživačke i poslovne zajednice kako bi se iskoristio inovacijski potencijal relevantnih sektora. ZZI će usto olakšati digitalnu, zelenu i socijalnu tranziciju.

Osim navedenog klastera i mjera usmjerenih na kulturne i kreativne sektore i industrije u okviru programa Obzor Europa, postoje i međusobne povezanosti između kulture i ciljeva istraživanja održivosti na temelju **klastera 5 „Klima, energija i mobilnost”**. Postoje posebne teme i namjenske mjere za primjenu strategija za energetske učinkovitu obnovu povijesnih zgrada, osobito u okviru **destinacije 4** tog klastera. Ona je usmjerena na **zgrade i industrijske objekte u energetskej tranziciji** te se njome nastoji postići učinkovitiji i održiviji fond zgrada zahvaljujući njihovoj obnovi i modernizaciji. Usto, u okviru destinacije 4 partnerstvom za zajedničke programe **Built4people** namjeravaju se financirati projekti istraživanja i inovacija za „održiv izgrađeni okoliš s ljudima u središtu pozornosti”, u kojima se okupljaju javni i privatni dionici kako bi se stvorili istraživački i inovacijski putevi prema održivosti i boljem životu. Tim se pristupom, zajedno s fokusom na održivost, uvodi socijalna i kulturna dimenzija u aktivnosti i teme koje se financiraju u okviru tog partnerstva, što je uvelike u skladu s načelima novog europskog Bauhauusa za izgrađeni okoliš (primjerice u vezi s kulturnom baštinom i kvalitetom iskustva). Među glavnim očekivanim učincima destinacije 4 postoji namjera da se postigne kvalitetniji, cjenovno pristupačniji i uključiv izgrađeni okoliš uz ublažavanje klimatskih promjena i očuvanje okoliša, zaštitu kulturne baštine, uzimanje u obzir održivosti, kružnosti i estetike te istodobno osiguranje boljih životnih uvjeta. Nadalje, relevantne inicijative povezane s „gradovima kulture”⁶³, koje se temelje na klusterskim projektima u okviru programa Obzor 2020., stvorile su osnovu za nekoliko mjera za suradnju pod vodstvom zajednice. Imaju važnu ulogu u transformaciji povijesnih urbanih područja i promicanju rješenja za revitalizaciju urbanih područja nakon pandemije bolesti COVID-19. Primjerice, Komisija je 2020. koordinirala rad stručne skupine programa Obzor 2020. na temu „Grad po mjeri ljudi: mogućnosti

---

⁶³ Vidjeti Manifest europskih gradova u okviru programa Obzor 2020.

za građane putem istraživanja i inovacija”⁶⁴ te je sastavila pregled svih urbanih inicijativa, uključujući one koje se odnose na kulturu, u izvješću *Yearly Mapping Report: EU research & innovation for and with cities* (Godišnje pregledno izvješće: Istraživanja i inovacije EU-a za gradove i uz njih) (lipanj 2021.)⁶⁵.

Buduće mjere:

Klaster 2 programa Obzor Europa (destinacija 2 za kulturnu baštinu i kulturne i kreativne industrije):

- daljnja potpora za **tri područja zelenih, digitalnih i inovacijskih aktivnosti uz uzimanje u obzir UN-ovih ciljeva održivog razvoja**, posebice širenjem mogućnosti za **digitalnu suradnju i zajedničko stvaranje** kojima se ispunjavaju potrebe europskih stručnjaka i istraživača za kulturnu baštinu od 2023. nadalje putem razvoja Europskog suradničkog oblaka za kulturnu baštinu (ECCCH) **u europskoj nadležnosti**,
- obnova i očuvanje kulturne baštine pokrenut će razvoj **novih ekološki prihvatljivih tehnologija i metoda kako bi Europa postala predvodnik u održivom upravljanju kulturnom baštinom**,
- objava poziva na podnošenje prijedloga s temama **kulturnih i kreativnih industrija kao pokretača uključive klimatske tranzicije, uz integraciju održivosti**, uključivanja i estetike kao **temeljnih vrijednosti novog europskog Bauhauasa**, kao i s temama povezanim s kulturnim turizmom radi **potpore održivom razvoju ruralnih i udaljenih područja**,
- razvoj okvira za **holistički pristup istraživanjima i inovacijama koji doprinose okolišnoj, socijalnoj i kulturnoj održivosti** kulturne baštine na razini koju nijedna država članica ni Europska komisija ne bi mogle postići same.

Klaster 5 programa Obzor Europa:

- destinacija 4 uključivat će temu o osiguranju dugoročne održivosti **povijesnih zgrada za prelazak na čistu energiju u nadolazećem programu rada**.

EIT – ZZI za kulturne i kreativne sektore i industrije

- 2023.: godina početka rada EIT-ova ZZI-ja za kulturu i kreativnost⁶⁶.

L. Digitalno gospodarstvo i društvo

Komisija je 10. studenoga 2021. objavila Preporuku o **zajedničkom europskom podatkovnom prostoru za kulturnu baštinu**. Njome se nastoji olakšati uspostavljanje zajedničkog europskog podatkovnog prostora za kulturnu baštinu i tako institucijama kulturne baštine pomoći da ubrzaju rad na digitalizaciji i očuvanju te iskoriste mogućnosti koje pruža digitalna transformacija. Cilj je potaknuti ponovnu upotrebu digitaliziranih kulturnih dobara, naročito u 3D obliku, u raznim važnim područjima kao što su obrazovanje, održivi turizam te kulturni i kreativni sektori, uz pozitivan učinak na gospodarski rast. Zajednički europski podatkovni prostor za kulturnu baštinu nadovezat će se na europsku infrastrukturu digitalnih usluga i proširiti njezine trenutačne funkcionalnosti.

⁶⁴ <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/5b85a079-2255-11ea-af81-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>

⁶⁵ [Izvješće EU research & innovation for and with cities \(Istraživanja i inovacije EU-a za gradove i uz njih\) – Ured za publikacije EU-a \(europa.eu\). https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF](https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF)

⁶⁶ <https://eit.europa.eu/eit-community/eit-culture-creativity>

Usto, 3D digitalizacija kulturnih dobara može biti izvor relevantnog znanja o posljedicama klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama (3D tehnologija omogućuje nedestruktivnu analizu dobara, vizualizaciju oštećenja i informacije za restauraciju, konzervaciju itd.). Kulturna dobra u 3D obliku mogu biti od ključne važnosti i za povećanje otpornosti na klimatske promjene i podupiranje preventivne konzervacije spomenika, zgrada i lokaliteta kulturne baštine.

Podatkovnim prostorom za kulturnu baštinu pridonijet će se i cilju održivog razvoja br. 4 (kvalitetno obrazovanje) jer će se digitalnim kulturnim dobrima u podatkovnom prostoru ujedno pružiti više perspektiva povijesnog, znanstvenog i kulturnog razvoja u Europi i šire.

Digitalizacija kulturnih dobara i njihova ponovna upotreba mogu dovesti do otvaranja novih radnih mjesta ne samo u sektoru kulturne baštine, već i u drugim kulturnim i kreativnim sektorima (primjerice u industriji računalnih igara i filmskoj industriji), čime se doprinosi cilju održivog razvoja br. 8 (dostojanstven rad i gospodarski rast). Podatkovni prostor za kulturnu baštinu ojačat će suradnju, partnerstva i angažman s mrežama partnera za podatke (primjerice muzeji, galerije, knjižnice, arhivi širom Europe), agregatorima i stručnjacima koji rade u području digitalne kulturne baštine, što dovodi do gospodarskog rasta.

Osim toga, podatkovni prostor za kulturnu baštinu doprinijet će cilju održivog razvoja br. 9 (industrija, inovacije i infrastruktura) jer će se njime ojačati inovacije i stvaranje novih usluga i aplikacija upotrebom i ponovnom upotrebom digitaliziranih kulturnih dobara u raznim važnim područjima (npr. obrazovanje, pametni gradovi i okolišno modeliranje, održivi turizam – uz podatkovni prostor za turizam – te kulturni i kreativni sektori). Kvalitetna digitalizirana kulturna dobra pružaju nove načine digitalnog korištenja kulturnog sadržaja i uživanja u njemu putem zajedničkog uređivanja zbirki, zajedničkog oblikovanja i skupnog financiranja, čime se omogućuje sudjelovanje javnosti.

Kad je riječ o području audiovizualne politike, u sklopu akcijskog plana za medije i audiovizualne medije donesenog u prosincu 2020.⁶⁷ pokrenut je **alat za zajedničku metodologiju za kalkulator CO₂ u audiovizualnim produkcijama u europskoj audiovizualnoj industriji** (mjera 6. za ozelenjivanje za 2023.). Njime se ujedno podržala **kampanja informiranja za promicanje raznolikosti iza kamere u audiovizualnoj industriji**, čime joj se pomaže da se prilagodi društvenim promjenama (mjera 8. za raznolikost).

Buduće mjere:

- uvođenje **podatkovnog prostora za kulturnu baštinu**,
- daljnja provedba **akcijskog plana za medije i audiovizualne medije**.

M. Mjere u području klime i politika zaštite okoliša

Okvir politike i ključni prioriteti

Komisija je 2020. u sklopu europskog zelenog plana pokrenula **europski klimatski pakt**. U njemu se priznaje važnost djelovanja odozdo prema gore te uključivanja građana iz svih generacija i lokalnih zajednica u prelazak na održivo i klimatski neutralno društvo. Tom se inicijativom putem njezinih aktivnosti nastoji poduprijeti inicijative odozdo prema gore pružanjem informacija o klimatskoj tranziciji, razvijanjem prostora za suradnju dionika i građana te pomaganjem u pokretanju novih inicijativa.

U okviru klimatskog pakta građani i zajednice mogu predstaviti svoje mjere u području klime i preuzimati obveze za ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu njima putem platforme *Count Us In*.

⁶⁷ [IMMC.COM%282020%29784%20final.ENG.xhtml.1_EN_ACT_part1_v8.docx \(europa.eu\)](#).

Cilj je tih alata povezati se s građanima na zajedničkom stvaranju lokalnih klimatskih narativa, uzimajući u obzir kulturnu baštinu i kontekst, te zajedno osmisлити prototip djelovanja u lokalnoj zajednici. Klimatski pakt podupire zajedničko stvaranje inovativnih procesa za lokalne zajednice, kao što je komunikacija oblikovatelja politika s građanima kako bi se ojačao njihov položaj tako što bi preuzeli ulogu posrednika u raspravama o klimatskim promjenama i zaštiti okoliša u gradovima. Dodana vrijednost klimatskog pakta je to što se njime potiče suradnja između različitih strana (primjerice umjetnika, kulturnih centara, NVO-a, lokalnih vlasti i poduzeća) radi postizanja zajedničkih ciljeva.

Umjetnici, utjecajne osobe, gradonačelnici i svi građani posvećeni borbi protiv klimatskih promjena mogu postati **ambasadori klimatskog pakta** i poduprijeti rad koji je već u tijeku u njihovim zajednicama. Preuzimanje uloge ambasadora dodatan je način za informiranje, nadahnjivanje i podupiranje mjera u području klime u lokalnim zajednicama i mrežama.

Kad je riječ o okolišnim politikama, transformativna promjena u našim društvima i gospodarstvima, koja je potrebna za ostvarenje zelenog plana, nije moguća bez sudjelovanja čitavog društva. To zahtijeva promjenu društvenih normi, vrijednosti i percepcija, točnije promjenu kulture, kako se priznaje u prioritetima zelenog plana. Slično tome, radom na informiranju o bioraznolikosti promiču se osnovno znanje o prirodi, empatija, solidarnost i briga za prirodu, kao i interdisciplinarni pristupi koji ljudima pomažu da razumiju međupovezanost gospodarskog, socijalnog i prirodnog sustava.

Obilježja krajolika, bioraznolikost i zaštićena područja prirode EU-a (Natura 2000) čine njegovu nematerijalnu baštinu i temelj za našu budućnost. U najnovijoj anketi Eurobarometra *Attitudes of Europeans towards Biodiversity* (Stajališta Europljana o bioraznolikosti) potvrđuje se da je Europljanima istinski stalo do prirode i bioraznolikosti te da očekuju da će EU djelovati kako bi ih zaštitio. Konkretno, mjere koje se najčešće navode kao važne uključuju obnovu prirode i bioraznolikosti kako bi se nadoknadila šteta te bolje informiranje građana o važnosti prirode i bioraznolikosti. U toj se istoj anketi pokazalo da malo građana zna za mrežu Natura 2000 te za nastojanja EU-a i država članica da ih zaštite.

Zbog tog se razloga u **strategiji EU-a za bioraznolikost do 2030.** naglašava važnost većeg znanja o bioraznolikosti i integracije bioraznolikosti i ekosustava u školski sustav, visoko obrazovanje i strukovno osposobljavanje. U međunarodnim pregovorima o globalnom okviru za bioraznolikost nakon 2020. Komisija iznova ustraje na važnosti kulturnih sektora i sudjelovanja dionika u obrazovanju, medijima, umjetnosti i kulturnom sektoru.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

- **Nagrade za zelenu prijestolnicu Europe** (za veće gradove) i **za zeleni list** (za gradove s manje od 100 000 stanovnika) i njihova usmjerenost na angažman i sudjelovanje građana omogućuju mnogo prostora za kulturne i obrazovne aktivnosti na temu održivosti. Te se nagrade financiraju u okviru programa LIFE i njima se podupire provedba zelenog plana na terenu na urbanoj razini. Gradovi pobjednici predvodnici su zelene tranzicije i mogu poslužiti drugima kao uzor. Dobitnici nagrade za zelenu prijestolnicu (jedan godišnje) primaju 600 000 EUR, a dobitnici nagrade za zeleni list (najviše dva godišnje) 200 000 EUR. Tom se nagradom podupire i potiče gradove pobjednike da tijekom godine organiziraju niz aktivnosti i projekata. Oni obično uključuju obrazovnu potporu u školama ili za mlade, umjetničke projekte ili projekte održivosti za građane, umjetničke izložbe na temu umjetnosti i zaštite okoliša itd.⁶⁸ Svečanosti dodjele nagrada obično uključuju kulturna događanja i prezentacije. Gradovi su naveli da ta titula nosi mnoge koristi, uključujući veću popraćenost u međunarodnim medijima, veći zamah u gradu za daljnje povećanje okolišne održivosti ili veću privlačnost kao turističko odredište.

⁶⁸ Primjerice, projekt kampiranja u planinama kako bi se mlade ljude osvijestilo o klimatskim promjenama: *Une expérience inédite: bivouaquer à la Bastille! – J'agis – Je rêve* (Dosad neviđeno iskustvo: kampiranje kod utvrde Bastille! – Djelujem – Sanjam) (greengrenoble2022.eu).

- **Suradnja s prirodoslovnim i znanstvenim muzejima, botaničkim i zoološkim vrtovima i akvarijima u okviru globalne koalicije „Ujedinjeni za bioraznolikost”.** Tom se koalicijom, koju od ožujka 2020. koordinira Komisija, okupljaju navedene ustanove i organizacije te je otvorena i za istraživačke centre i sveučilišta, prirodne rezervate i zaštićena područja širom svijeta te muzeje svih kategorija, kao što su umjetnički ili povijesni muzeji ili muzeji arhitekture. Poziva ih se da udruže snage i zalažu se za informiranje o ekološkoj krizi, ukazujući na važnost prirode za čovječanstvo. Koalicija sad obuhvaća 51 zemlju i područje te sačinjava zajednicu od 323 organizacije, parka prirode i zaštićena područja, akvarija, botanička i zoološka vrta, muzeja (uključujući umjetničke muzeje), istraživačka centra i sveučilišta kako bi se podupro politički zamah zajedno s drugim globalnim političkim koalicijama za prirodu.
- **Obrazovni alat o zaštiti prirode:** u sklopu šireg projekta za informiranje o potrebi za zaštitom prirode taj alat za obrazovne stručnjake pomaže im da se povežu s tinejdžerima u vezi sa zaštitom prirode u Europi. Nudi niz aktivnosti na otvorenom ili u zatvorenom prostoru koje su podijeljene u četiri modula: i. kako smo povezani s prirodom, ii. istraživanje prirode Europe, iii. kako štitimo prirodu u Europi i iv. sudjelovanje u zaštiti prirode. Mnoge su aktivnosti potkrijepljene podacima i informacijama dostupnima u bazama podataka i preglednicima europskog prostora obrazovanja. Alat je dostupan na svim jezicima EU-a⁶⁹. Očekivani rezultati uključuju: informiranje među tinejdžerskom populacijom te doprinos razumijevanju politika EU-a za zaštitu prirode, direktiva o zaštiti prirode i mreže Natura 2000 te poticanje mladih na sudjelovanje u zaštiti prirode.
- **Sinergije između zaštite područja mreže Natura 2000 i kulturne baštine:** kao jedan od rezultata akcijskog plana EU-a za prirodu, ljude i gospodarstvo te kao nastavak za Europsku godinu kulturne baštine 2018. Komisija je objavila izvješće *Natural and cultural heritage in Europe: Working together within the Natura 2000 network* (Prirodna i kulturna baština u Europi: suradnja u okviru mreže Natura 2000)⁷⁰. U tom se izvješću istražuju prostorna preklapanja između prirodnih i kulturnih lokaliteta, raspravlja se o njihovim zajedničkim prijetnjama i izazovima te mogućnostima dostupnima u okviru različitih fondova EU-a za pokretanje zajedničkih inicijativa za prirodu i kulturu. Ujedno se utvrđuju preporuke o tome kako svladati izazove i kako promicati integrirano upravljanje i povezane socioekonomske koristi.

Komisija je objavila interaktivnu kartu koja korisnicima omogućuje da istraže preklapanja između mreže Natura 2000 i lokaliteta svjetske baštine⁷¹. Prikupljen je i niz studija slučaja kako bi se pokazali praktični primjeri različitih aspekata uspješnog integriranog upravljanja prirodnom i kulturnom baštinom u područjima Natura 2000⁷². Jedan od glavnih ishoda takve integracije mogla bi biti veća sposobnost lokaliteta kulturne i prirodne baštine da privuku posjetitelje. To bi pak moglo imati kaskadni učinak na lokalno gospodarstvo zahvaljujući novim mogućnostima za održivi turizam, poduzeća i razvoj na tim mjestima. To može dovesti do većeg prihvaćanja ograničenja povezanih sa zaštitom lokaliteta prirodne i kulturne baštine.

Buduće mjere:

- **pokretanje kampanje za informiranje o održivom tekstilu** u kontekstu europske strategije za održivi i kružni tekstil kako bi EU imao ulogu predvodnika u svladavanju izazova kreativnih sektora (dizajn, tekstil i moda) te važnosti proizvodnje tekstila i mode u kružnom gospodarstvu EU-a,

⁶⁹ <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/e33a1119-8fa2-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-hr>

⁷⁰ *Natural_and_Cultural_Heritage_report_2019_WEB.pdf* (europa.eu).

⁷¹ Istraživanje mreže Natura 2000 (arcgis.com).

⁷² *Europe's cultural and natural heritage in Natura 2000* (Kulturna i prirodna baština Europe u okviru mreže Natura 2000) – Ured za publikacije EU-a (europa.eu).

- **naglašavanje** okolišnih, gospodarskih i zdravstvenih koristi te strategije i njezina doprinosa sve većoj resursnoj neovisnosti i otpornosti EU-a te nuđenje praktičnih rješenja u svim fazama životnog ciklusa tekstila i za sve potrošače, što će pridonijeti ostvarenju vizije strategije EU-a za tekstil,
- **osiguranje sudjelovanja** mladih, uključujući mlade dizajnere, utjecajne osobe i umjetnike, u komunikacijskim kampanjama protiv brze mode u Europi,
- **razvoj preglednika karte kako bi se doprinijelo smanjenju učinka poplava na lokalitete kulturne baštine:** pri provedbi preliminarnih procjena poplavnih rizika na temelju Direktive o poplavama države članice ne razmatraju uvijek lokalitete kulturne baštine kojima prijete rizik. To je možda zato što je potrebno poboljšati procjene. Komisija će uskoro pružiti preglednik karte u kojem će se poplavna područja prikazati u odnosu na, među ostalim, kulturnu baštinu.

N. Poljoprivredna politika

Okvir politike i najvažniji primjeri

Strateški planovi (2023.–2027.) država članica⁷³ u okviru zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) mogu uključivati određena ulaganja usmjerena na kulturu: time je obuhvaćen i razvoj EU-ovih sustava oznaka zemljopisnog podrijetla⁷⁴ za poljoprivredne proizvode te hranu, vina i žestoka pića. U okviru ZPP-a podupiru se poljoprivreda i poljoprivrednici putem potpore dohotku, tržišnih mjera i ruralnog razvoja. Ruralnim razvojem posebno se jača socioekonomska, sociokulturna i okolišna održivost ruralnih područja i on ima velik utjecaj na širi kulturni sektor.

Mjerama za poticanje registracije oznaka zemljopisnog podrijetla i zajamčeno tradicionalnih specijaliteta te za osiguravanje diversifikacije, suradnje i metode lokalnog razvoja (LEADER) u razdoblju 2023.–2027. može se poduprijeti održivost lokalne hrane (proizvodnja, označivanje i očuvanje lokalne izgrađene i kulturne baštine).

Kulturnim aktivnostima mogu se smatrati i mapiranje hrane, označivanje i gastronomska baština, kao i zaštita načina proizvodnje hrane. Stoga infrastruktura i (okolišna, kulturna i socioekonomska) održivost presudne su za kulturni i kreativni sektor i za sektor kulturne baštine.

O. Obrambena industrija i svemirske politike

Unijin program za promatranje i praćenje Zemlje Copernicus podupire zajednicu za kulturnu i prirodnu baštinu kako bi se olakšalo svakodnevno mapiranje i praćenje kulturne baštine te upravljanje njome.

U Uredbi o Svemirskom programu Unije⁷⁵ izričito se kao ključna politika koja se podupire programom Copernicus navodi cilj „očuvanja kulturne baštine” (članak 49. stavak 3.).

Strateške mjere i najvažniji primjeri

Program Copernicus već je godinama usmjeren na područje kulturne i prirodne baštine tako što podupire zajednicu kulturne baštine svojim podacima, proizvodima i uslugama. Glavni cilj u tom području odnosi se na praćenje i procjenu potencijalnog utjecaja klimatskih promjena, prirodnih katastrofa i katastrofa uzrokovanih ljudskim djelovanjem, humanitarnih kriza i sukoba povezanih s kulturnom i prirodnom baštinom kako bi se ojačalo prevenciju i upravljanje te poduprlo održivi razvoj.

⁷³ https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/new-cap-2023-27_hr

⁷⁴ https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes/geographical-indications-and-quality-schemes-explained_hr

⁷⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0696&from=HR>

Većina usluga u okviru programa Copernicus na razne načine doprinosi praćenju, procjeni rizika i sprečavanju štete za lokalitete kulturne baštine. Na primjer:

- usluga za potporu vanjskom djelovanju, kojom se procjenjuje potencijalna šteta za lokalitete kulturne baštine u područjima sukoba koja su nedostupna međunarodnoj zajednici,
- usluga klimatskih promjena, u kojoj se koriste neki pokazatelji za procjenu opasnosti od požara,
- usluga praćenja stanja kopna, s procjenom rizika od prirodnih geografskih opasnosti ili opasnosti uzrokovanih ljudskim djelovanjem, geodezijom, urbanim i ruralnim planiranjem i procjenom rizika od poplave,
- usluga praćenja stanja atmosfere, kojom se provjeravaju stanje kvalitete zraka i moguća posljedična šteta za spomenike i zgrade,
- usluga upravljanja kriznim situacijama, kojom se, osobito putem proizvoda mapiranja na zahtjev (u brzom načinu rada te u načinu rada za rizik i oporavak), podupiru aktivnosti prevencije, pripravnosti, reagiranja i oporavka na temelju analize, procjene i praćenja stupnja štete i potencijalnih povezanih rizika.

Uspostavljena je i radna skupina za kulturnu baštinu u okviru programa Copernicus⁷⁶ kako bi se analizirao status aktivnosti kulturne baštine uz pomoć podataka i usluga programa Copernicus. Nakon što su utvrđeni zahtjevi korisnika, potvrđeno je da „većina postojećih proizvoda zadovoljava utvrđene zahtjeve.” Osim toga, mogu se razmotriti i aktivnosti izgradnje kapaciteta, uključujući potporu za razvoj vještina i osposobljavanje za stručnjake, kao i posebne akademske tečajeve.

Ostale aktivnosti uključuju:

- poseban dokaz koncepta posvećen digitalnom turizmu i kulturnoj baštini, koji je dio demonstracijskih projekata programa Copernicus (u okviru javne nabave) i čija se provedba očekuje 2023. i 2024.,
- hakaton održan od 29. lipnja do 1. srpnja 2022. u sklopu inicijative EUSpace4Ukraine, koji je uključivao aplikacije povezane sa zaštitom kulturne baštine,
- platformu za savjetovanje korisnika koja će biti uspostavljena 2023. i prilagođena potrebama korisnika i zahtjevima komercijalnih korisnika.

Nadalje, analiza za utvrđivanje mogućih načina za poboljšanje i prilagodbu proizvoda programa Copernicus već je u tijeku, u kombinaciji s nacionalnim aktivnostima i međunarodnim mjerama (vidjeti npr. aktivnost zajednice UNESCO-ova GEO opservatorija za urbana područja, baštinu i klimu).

Buduće mjere:

- usluge programa Copernicus i dalje će doprinositi **mapiranju i praćenju kulturne baštine te upravljanju njome,**
- potpora uvođenju usluga programa Copernicus na tržište kasnije u lancu u vezi s praćenjem kulturne baštine i ostvarenjem rezultata putem **analize potreba korisnika i provedbe dokaza koncepta,**
- uspostavljanje **jedinstvene pristupne točke za podatke, s informacijama iz sastavnica programa Copernicus koje su korisne za korisnike kulturne baštine** radi evaluacije, uz uzimanje u obzir dostupnih resursa, prioriteta i tekućih nacionalnih i međunarodnih inicijativa.

⁷⁶ https://www.copernicus.eu/sites/default/files/2020-10/CC-2020-37_Copernicus-Cultural-Heritage-Task-Force-Report_0.pdf

P. Mehanizam Unije za civilnu zaštitu

Okvir politike i najvažniji primjeri

Cilj je Mehanizma Unije za civilnu zaštitu⁷⁷ (UCPM) ponajprije zaštita „stanovništva, ali također i okoliša i imovine, uključujući kulturnu baštinu, od svih vrsta prirodnih katastrofa i katastrofa uzrokovanih ljudskim djelovanjem, (...)” (članak 1. stavak 2.). U okviru Mehanizma Unije za civilnu zaštitu koordinira se pružanje pomoći kao što su humanitarna pomoć, stručno znanje, timovi civilne zaštite i specijalizirana oprema za zemlje pogođene katastrofom, na njihov zahtjev kad su njihovi nacionalni resursi iscrpljeni.

Strateške mjere i najvažniji primjeri

Mehanizam Unije za civilnu zaštitu obuhvaća cijeli ciklus upravljanja rizicima od katastrofa i u okviru njega podupiru se mjere prevencije, pripravnosti i odgovora. U okviru Mehanizma Unije za civilnu zaštitu podupiru se, među ostalim, rad u području procjene rizika i sustava ranog upozoravanja i praćenja. S pomoću Mreže znanja Unije u području civilne zaštite organiziraju se i koordiniraju osposobljavanja, vježbe, razmjena stručnjaka i savjetodavne misije. Mehanizmom Unije za civilnu zaštitu potiče se međusektorski pristup i podupire razmjena dobrih praksi.

Osim toga financiraju se i projekti zaštite kulturne baštine od katastrofa. Na primjer, u okviru projekta ProCultHer⁷⁸ (2019.–2021.) razvijena je europska metodologija⁷⁹ za zaštitu kulturne baštine tijekom izvanrednih situacija i olakšavanje uspostave novog kapaciteta Mehanizma Unije za civilnu zaštitu u tom području.

Prilikom odgovaranja na zahtjeve za pomoć u području kulturne baštine Mehanizmom Unije za civilnu zaštitu može se olakšati pružanje nenovčane pomoći (na primjer zaštitne opreme) i stručnog znanja, među ostalim u obliku savjetodavnih misija. Kao odgovor na rusku ratnu agresiju na Ukrajinu, Komisija trenutačno koordinira svoju dosad najveću operaciju u okviru Mehanizma Unije za civilnu zaštitu⁸⁰ koja uključuje i pomoć u području zaštite kulturne baštine, kao što su pješčane torbe, materijal za pakiranje za očuvanje kulturnih artefakata i kompleti za zaštitu kulturnih dobara.

Buduće mjere:

- **Povećanje kapaciteta za raspoređivanje timova stručnjaka u području kulturne baštine i civilne zaštite:** donošenje izmjene Provedbene odluke Komisije 2014/762/EU o novim zahtjevima u pogledu kvalitete za povećane kapacitete Mehanizma Unije za civilnu zaštitu planirano je za 2023.
- **Povećanje profila zaštite kulturne baštine u operacijama odgovora na katastrofe:** projektom ProCultHer-Net⁸¹ dodatno će se ojačati kapaciteti tijela civilne zaštite u Europi za zaštitu kulturne baštine povezivanjem stručnjaka za civilnu zaštitu i kulturnu baštinu iz čitave Europe.

⁷⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013D1313&from=EN>

⁷⁸ <https://www.proculther.eu>

⁷⁹ <https://www.proculther.eu/wp-content/uploads/2022/06/PROCULTHER-Methodology.pdf>

⁸⁰ Svih 27 zemalja EU-a te Norveška, Turska, Sjeverna Makedonija i Islanda, ponudile su nenovčanu pomoć od medicinskih potrepština do vozila i energetske opreme te potrepština u području zaštite kulturne baštine. Roba se isporučuje ukrajinskim vlastima u sklopu jedinstvene operacije ili operacije udruživanja putem logističkih centara Mehanizma Unije za civilnu zaštitu uspostavljenih u Poljskoj, Rumunjskoj i Slovačkoj.

⁸¹ Dodatne informacije o projektu dostupne su na internetskoj platformi Mreže znanja Unije u području civilne zaštite <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/union-civil-protection-mechanism-projects>.

4. ZAKLJUČCI: DALJNJE MJERE

Mjere u području kulture imaju važnu ulogu u oblikovanju prioriteta i područja djelovanja politike za održivost, među ostalim u nizu politika i programa EU-a. Međutim, kako bi se u potpunosti iskoristio potencijal mjera u području kulture u vezi s održivim razvojem i ulogom kulturnih sektora, trebalo bi pronaći rješenje kako te mjere usmjerene na održivi razvoj ne bi bile raštrkane po brojnim područjima politika.

U izvješću skupine za OMK o kulturnoj dimenziji održivog razvoja, objavljenom 20. rujna 2022., naglašava se da je u ovim „burnim vremenima“, u kojima odnos čovjeka i prirode neprekidno ugrožavaju sve veće neravnoteže i nejednakosti, „hrabrost kulture za promjene“ najbolji mogući odgovor oblikovatelja politika. EU ima iznimnu priliku i odgovornost da usmjeri taj proces i da se (nedovoljno iskorišten) potencijal kulture bolje iskoristi. Ovo izvješće doprinosi procesu razmatranja tako što se u njemu navode dokazi o postojećem međudjelovanju kulture i održivog razvoja te o potrebi da ono ubuduće bude još veće.

Kako je navedeno u Konačnoj deklaraciji donesenoj za vrijeme konferencije MONDIACULT 2022., na kojoj su predstavljene ključne mjere EU-a povezane s kulturom i ciljevima održivog razvoja, kombinirani pristup kulturi i održivosti te veća usklađenost politike između kulturnih politika i strategija održivog razvoja mogu biti korisni na raznim razinama oblikovanja politika u Europi. U toj se deklaraciji navodi: „Zalažemo se za sustavno uključivanje kulture u javne politike na temelju prilagodbe strategija i okvira za razvoj, na međunarodnoj, regionalnoj, podregionalnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini te u politikama drugih relevantnih fondova i programa UN-a, kao pokretača otpornosti, socijalnog uključivanja i gospodarskog rasta [...]”.⁸²

Stoga je presudno pretvoriti taj horizontalni pristup održivom razvoju u potpuno vidljivo uključivanje kulture i kreativnosti kao čimbenika razvoja. Zajednički naponi za suočavanje s globalnim izazovima kao što su ublažavanje rizika od klimatskih promjena ili ciljevi europskog zelenog plana ili Programa održivog razvoja do 2030. trebali bi se u velikoj mjeri oslanjati na kulturu kako bi se iskoristila nova ponašanja ljudi, promicala rodna ravnopravnost putem sudjelovanja u kulturi i olakšao pristup kulturnim mogućnostima na temelju inovativne prakse ili procesa s više dionika.

Okosnica novih okvira politike za ponovno promišljanje oblikovanja kulturnih politika na strateški usmjereniji, usklađeniji i djelotvorniji način trebalo bi biti kombiniranje inovacija potaknutih kulturom s ulaganjima koja se temelje na održivosti i prilagodljivim odgovorima na korjenite transformacije društva u vrijeme krize.

Novi pristup jačanju strateškog okvira EU-a za kulturu, kako je navedeno u Izvješću Komisije o planu rada za kulturu za razdoblje 2019.–2022. i uključeno kao inicijativa u novom planu rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023.–2026., mogao bi biti prvi korak u tom smjeru. Novi strateški okvir EU-a mogao bi osigurati veću koherentnost i dosljednost politike te u svoja temeljna načela uključiti obvezu provedbe Programa održivog razvoja do 2030., čime bi se odrazile ambicije izražene u Deklaraciji za kulturu objavljenoj za vrijeme konferencije MONDIACULT 2022., u kojoj se poziva na ojačane javne politike i međunarodnu suradnju u području kulture.

---

⁸² https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2022/10/6.MONDIACULT_EN_DRAFT%20FINAL%20DECLARATION_FINAL_1.pdf